

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.05 - МР. 1738 "С" 2020.11.12. 005. ПЗ

ОХАЙ ВАЛЕРІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ

2021 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Економічний факультет
УДК 657.44:336.226.11

ПОГОДЖЕНО **ДОНУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ**
Декан економічного факультету Завідувач кафедри обліку та оподаткування

_____ (підпис)

Діброва А.Д.

_____ (підпис)

Гуцаленко Л.В.

"_____ 2021р." "_____ 2021р."
МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему
"Облік і контроль розрахунків з податку на доходи фізичних осіб"
Спеціальність **071 – "Облік і оподаткування"**

Освітня програма **Облік і аудит**

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**
Гарант освітньої програми

д.е.н., професор

(науковий ступінь та вчене звання)

_____ (підпис)

Калюга Є.В.

(ПІБ)

Керівники кваліфікаційної роботи
магістерської роботи

К.е.н., доцент

СТ. ВИКЛ.

_____ (підпис)

Кузик Н.П.

(ПІБ)

_____ (підпис)

Кондрицька Т.П.

(ПІБ)

Виконала **Охай В.О.**
(підпис) (ПІБ студента)

Київ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку та
оподаткування

д.с.н., проф. Калюга Є.В.

2020 р.

ЗАВДАННЯ

до виконання магістерської кваліфікаційної роботи студентці

Охай Валерії Олександрівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність

071 – "Облік і оподаткування"

Освітня програма

Облік і аудит

Орієнтація освітньої програми освітньо - професійна

Тема магістерської роботи: «Облік і контроль розрахунків з податку на доходи фізичних осіб»

Затверджена наказом ректора НУБіП України від «12» листопада 2020 р. №1738 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедрі 2021.11.12

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: законодавчі та нормативні акти України, праці зарубіжних та вітчизняних вчених, дані первинних та зведених документів, реєстрів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні засади функціонування податку на доходи фізичних осіб;
2. Методика і організація бухгалтерського обліку розрахунків з податку на доходи фізичних осіб;
3. Контроль розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб.

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання «13» листопада 2020 р.

Керівники магістерської
кваліфікаційної роботи

Кузик Н.П.
Кондрицька Т.П.

Завдання прийняла до виконання

Охай В.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	6
1.1. Сутність податку на доходи фізичних осіб як інструменту державного регулювання.....	6
1.2. Динаміка та структура надходжень податку з доходів фізичних осіб до державного бюджету України.....	11
1.3. Міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його імплементації в Україні.....	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	26
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	26
2.2. Документальне забезпечення розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб.....	38
2.3. Бухгалтерський облік розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб.....	45
2.4. Відображення розрахунків по податку на доходи фізичних осіб у звітності в умовах інформатизації обліку.....	51
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ПО ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	57
3.1. Організація контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб.....	57
3.2. Методика виконання процедур контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб.....	63
3.3. Узагальнення результатів контролю розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб.....	71
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день податки є важливим та головним бюджетоутворюючим елементом та вагомим важелем регулювання економічних та соціальних процесів, які відбуваються в нашій країні. Податки

торкаються всіх сфер нашого життя без виключень та беруть свій початок з давніх часів.

Провідне місце в податковій системі України займає податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), який є складовим в системі прямого оподаткування.

Податок на доходи фізичних осіб виступає важливим інструментом в державному регулюванні доходів платників податків, інвестицій, нагромадження капіталу, ділової активності, сукупного споживання та інших важливих чинників, що відіграють роль в цілісності, розвитку та стабільності суспільства. ПДФО є важливим регулятором перерозподілу фінансових ресурсів між населенням та державою.

Податок на доходи фізичних осіб відіграє велику роль, а саме: виконує фінансову, регулюючу, контрольну, розподільчу та соціальну функції. Через ПДФО також реалізовується певний зв'язок між громадянами, які сплачують податки, та державою і місцевими органами самоврядування, в свою чергу це дає підстави для прийняття участі населення в процесі контролю за ефективним цільовим використанням державних ресурсів.

За всі часи незалежності Україна зазнала численних змін та перетворень в системі прямого оподаткування. В практиці застосовувались як і прогресивні, так і пропорційні шкали оподаткування особистих доходів громадян [15].

Проблемам оподаткування доходів фізичних осіб займалися багато вчених, зокрема В. Андрущенко, Т. Дашенко, О. Василук, П. Лайка, А. Крисоватий, О. Кириленко, Т. Томнюк, В. Курило, О. Баїк, В. Білоус, О. Мороз, В. Полюхович, Т. Коломоєць та інші. Але питання запровадження ефективної, справедливої системи оподаткування доходів фізичних осіб із залученням досвіду провідних зарубіжних країн світу, досі залишається невирішеним.

На сьогодні податкова система України стрімко змінюється, постійно вносяться редакції до Податкового Кодексу України, відбувається динамічний розвиток, запроваджуються заходи щодо удосконалення існуючого оподаткування. Також дуже великих змін зазнає податкова система від сьогоденних сумних реалій, що відбуваються, а саме світової пандемії, спричиненої вірусом COVID-19, що мало неабиякий відбиток та відіграло значну та безповоротну роль в системі оподаткування кожної країни і в цілому у всесвітній економіці.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційних та методичних засад обліку та контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб.

Для досягнення даної мети, сформовано такі завдання:

- розкрити сутність податку на доходи фізичних осіб як інструменту державного регулювання;
- дослідити динаміку та структуру надходжень податку з доходів фізичних осіб до державного бюджету України;
- проаналізувати міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його імплементації в Україні;
- розкрити організаційно-економічну характеристику підприємства;
- ознайомитись з веденням бухгалтерського обліку податку на доходи фізичних осіб на підприємстві та його ведення в умовах інформатизації;
- провести дослідження щодо організації ведення контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб на підприємстві та визначити методичку (виконання процедур з контролю);
- узагальнити результати контролю розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є чинна система бухгалтерського обліку та контролю, в межах якої формується інформація про розрахунки за податком на доходи фізичних осіб.

Предметом сукупність теоретичних, організаційних, методологічних і практичних питань обліку та контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувались загальноприйняті методи системного і комплексного дослідження: метод порівняльного аналізу, розрахунково-конструктивний метод, статистико-економічні методи, метод порівняння, метод логічного узагальнення.

Інформаційною базою дослідження виступають законодавчі й правові акти, які регламентують питання та законність оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, а також праці зарубіжних та вітчизняних вчених та офіційні дані.

Структура магістерської кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків складених на основі дослідження, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

НУБІП УКРАЇНИ

1.1. Сутність податку на доходи фізичних осіб як інструменту державного регулювання

У ході історії людством вироблено різні форми і методи оподаткування. Кожен вид податку має свої відмінні риси та функціональне призначення та займає окреме місце в системі оподаткування. Прямі податки встановлюються безпосередньо щодо платників. Їх ставки залежить від розмірів об'єкта оподаткування. Цей вид податків сприяє такому розподілу податкового навантаження, за якого більше коштів сплачують ті члени суспільства, котрі мають більші доходи. Такий принцип більшістю економістів світу вважається найсправедливішим. З самого початку оподаткування прибутку підприємств його називали «впровадженням законів правди і справедливості», вважаючи найдосконалішою формою оподаткування [27].

На сьогоднішній день перед населенням України гостро стоїть завдання прискорення економічного та соціального розвитку, а також подолання кризових явищ, котрі присутні як і у політичній, так і в економічній сферах.

Допомогти уникнути фінансові труднощі всередині країни можуть податкові відносини, що несуть за собою ефективну регулюючу функцію. З цього випливає, що головне завдання держави - в правильному регулюванні податкових відносин задля рівномірних надходжень від платників податків до бюджету, але при збереженні потрібного економічного рівня суб'єктів господарювання.

Податки існують вже не одне століття, вони завжди виступали в ролі обов'язкового платежу на користь держави. Довгий час вони відігравали фіскальну роль, суть якої була в наповненні бюджету за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб. Також вони виконують і регулюючу функцію, яка має прямий вплив на економічні процеси держави. Саме тому, податки завжди мали велику увагу серед представників науково-економічних шкіл з різних країн світу [28].

Податкова служба являється базовим інститутом будь-якої економіки з даних причин: по-перше, на неї покладена місія регулювання внутрішньодержавного і зовнішньоторговельного обороту, збір мита та податків, тобто наповнення державної скарбниці; по-друге, вона, як інструмент протекціоністських заходів держави, забезпечує безпеку економіки країни, по-третє, в період реформування державних, політичних, правових, соціальних та інших перетворень у суспільстві особливо висока роль податкової служби у розвитку провідних галузей вітчизняної промисловості, аграрного сектора, сфери послуг, курортної індустрії [4].

Науковець В. Капін висловлювався щодо податків так: «податки є економічним вираженням держави. Те, наскільки вони ефективні та справедливі, показує саму ефективність та справедливість держави».

Протягом XX-XI ст. жодна економічна наука не обходила увагою роль оподаткування в функціонуванні держави. Тож для визначення перспектив розвитку та вдосконалення податкової політики в Україні, необхідно вміти охарактеризувати основні положення економічної думки, яка стосується впливу оподаткування на соціальну та економічну сфери [7].

Наприклад Д. Рікардо вважав, що оподаткування це «велике зло», пояснюючи це тим, що вони виступають чинником, що активно стримує будь-яке виробництво, так як саме податки являються не тільки економічною категорією, а також способом впливу на основні етапи створення, виробництва, споживання, обміну та перерозподілу [65].

У XIX ст, коли Англія дійшла до вершини своєї могутності, Д. Рікардо та Д. Міль [65] почали розвивати ліберальні принципи оподаткування. Д. Рікардо вважав дані принципи, які називав основами оподаткування, полягали в цьому:

– ріст виробництва, національного багатства і національного доходу повинне випереджати підвищення податків і державних витрат;

уряд повинен заохочувати нагромадження та намагатись обмежувати оподаткування капіталу, так як податки в кінцевому підсумку виплачуються за рахунок капіталу або доходу;

– в інтересах добробуту суспільства, оподаткування майна повинне бути мінімальним, щоб не перешкодити переходу капіталу в руки тих, хто вміє найбільш ефективно його використовувати у виробництві.

– від того наскільки просто та легко збираються деякі податки, не зменшується їх шкідливий вплив;

– велике зло оподаткування полягає в його дії, взятій загалом [65, с. 129-132].

Німецький учений-фінансист Шарль Бланкарт розглядає податки у контексті способів фінансування державної діяльності [6, с. 204-205].

Західні автори також сприймають податок як загальновідоме явище, якому потрібна не інтерпретація і так зрозуміло, а саме тлумачення його економічних ефектів та соціального значення. Наприклад, Професор Гарві Роузен Принстонського університету (США), апелюючи у своєму підручнику до згадуваної в Біблії десятини, що існувала вже в X ст. до н. е., описує методи

аналізу податків і податкову систему США, не зв'язуючи себе певною дефініцією чи концептуальним поясненням сутності податку [2, с. 52].

Згідно з дефініцією професора О.Д. Василика «за економічною сенсом податки є обов'язковими платежами, що стягуються державою з доходів юридичних чи фізичних осіб до відповідного бюджету для фінансування витрат держави, передбачених її конституцією та іншими законодавчими актами» [14, с. 204].

За твердженням професора В.М. Опаріна, «за економічним змістом податки відображають фінансові відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавних централізованих фондів грошових коштів, необхідних для виконання державою її функцій» [47, с. 136].

Спираючись на слова І. Юрзінова, що податки варто інтерпретувати не як окремий інструмент, який управляє економією, а як вагомий елемент всієї системи інструментів в комплексі з іншими неподатковими інструментами.

Схематичний взаємозв'язок показано на рисунку 1.1.

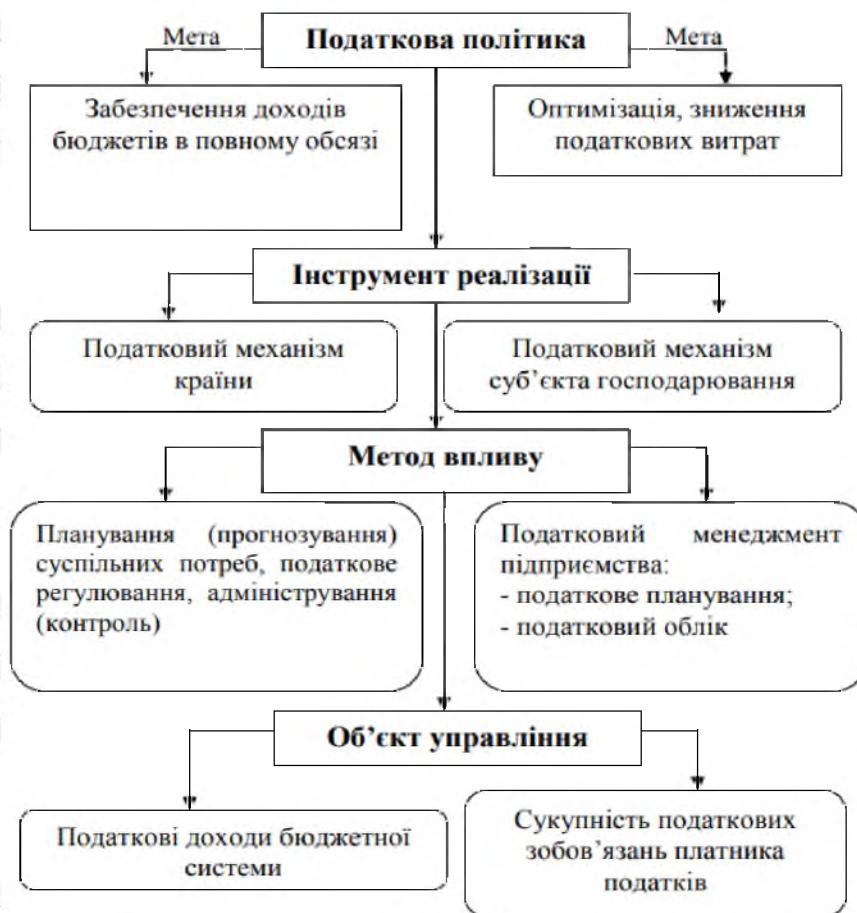

Рис. 1.1. Інструменти, методи та об'єкти управління податковою політикою країни

Податок на доходи фізичних осіб – це плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташовану особу, що утримує цей податок згідно розділу IV Податкового кодексу України [57].

Одним із важливих бюджетоутворюючих податків є ПДФО – важіль прямого оподаткування у податковій системі України, що має мобільний, динамічний характер, ніж інші різновиди прямих податків, наприклад, такі як майнові, адже останні мають орієнтир та прив'язку до стабільної, незмінної бази – вартості майна, яка розглядається як об'єкт оподаткування [1, с.220].

На рис. 1.2 наведені властиві характеристики податку на доходи фізичних осіб.

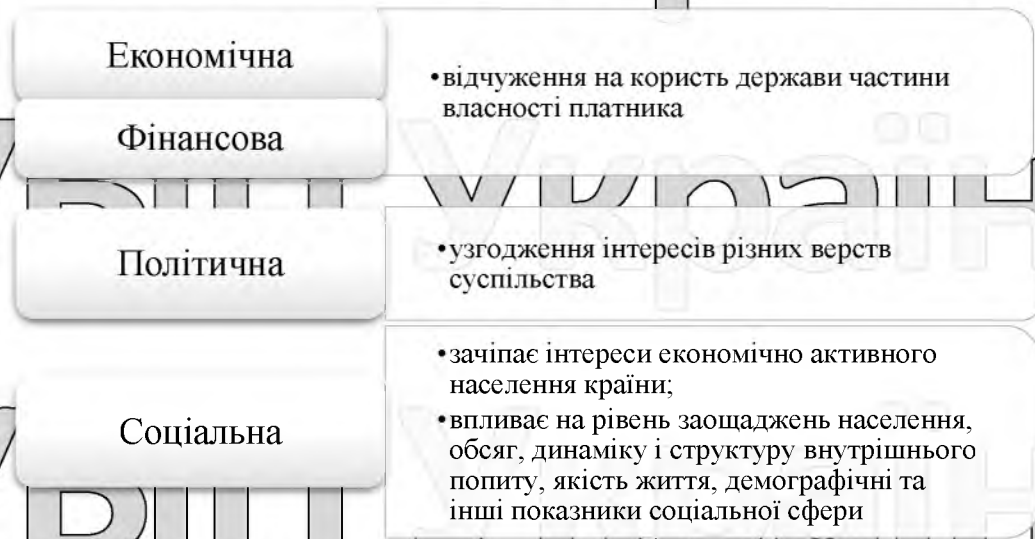

Рис. 1.2. Характеристика ПДФО.

**Примітка. Побудовано авторкою на основі [79]*

Завдяки ПДФО налаштовується та реалізується комунікація платників податку з державою та місцевими органами самоврядування, що в свою чергу призводить до причетності формування доходів до бюджету громадянами країни та дає право на контроль за цільовим використанням державних коштів. На сьогоднішній день держава приділяє увагу регулюючій функції ПДФО на рівні з фіскальною, так як остання несе вагомі зміни на структуру та рівень доходів громадян, їх платоспроможність [16].

Під впливом економічних та політичних чинників, відбуваються зміни в розвитку ПДФО. Нарахування та сплата даного податку відбуваються згідно норм та правил, встановлених у Податковому кодексі України. Відповідними статтями IV розділу ПКУ встановлені основні елементи податку на доходи фізичних осіб. Схематично наведено на рис. 1.3.

Податок на доходи фізичних осіб

Одиниця
оподаткування

Платники
податку

Пільги

Об'єкт
оподаткування

Порядок
сплати

Податковий
період

Джерело
сплати

Рис. 1.3. Структура податку на доходи фізичних осіб (складено автором)

Історія розвитку системи оподаткування свідчить про те, що податки можуть бути не лише джерелом наповнення бюджетів різних рівнів, а й інструментом регулювання тих чи інших соціально-економічних процесів – перерозподілу доходів між членами суспільства, стимулювання окремих видів господарської діяльності та обмеження розвитку інших тощо. Свідоме використання державою податків для досягнення певної мети проходить у рамках її податкової політики [33].

Отже, у сучасних умовах посилюється бюджетна та соціальна роль податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Фіскальне значення ПДФО зумовлюється його високою питомою вагою у доходах місцевих бюджетів, а соціальна ефективність податку полягає у можливості за допомогою диференціації ставок та податкових пільг впливати на рівномірність розподілу доходів населення у територіальному розрізі [73]. А тому виникає необхідність дослідити динаміку та структуру надходжень податку з доходів фізичних осіб до державного бюджету України.

1.2. Динаміка та структура надходжень податку з доходів фізичних осіб до державного бюджету України

В сучасних умовах в бюджетній та соціальних сферах значно зростає значення оподаткування доходів фізичних осіб, а також важливим завданням перед політикою держави стоїть створення належних передумов для нормального функціонування ефективної податкової системи країни.

Податкова система представляє з одного боку важливу економічну категорію, а з іншого - вагомий елемент регулювання взаємовідносин між громадянами та державою [37].

Таким чином, податкова система, будучи важливим чинником впливу на стан економічної діяльності громадян та, як наслідок, на економіку країни, потребує державного регулювання. В Україні неодноразово здійснювалося часткове реформування системи оподаткування доходів фізичних осіб, що проявлялося у зміні ставок оподаткування, розміру рівня доходу вивільненого з оподаткування тощо. Незважаючи на це, застосування податкових важелів у механізмі регулювання доходів фізичних осіб не було достатньо ефективним [44, с. 127].

Податок на доходи фізичних осіб входить до основної групи податків, що наповнюють бюджет нашої країни. До цієї групи також входять: податок на прибуток підприємств, ПДВ та екологічний податок. За своєю фіскальною вагомістю ПДФО серед інших загальнодержавних податків України займає друге місце одразу після ПДВ, однак в системі прямого оподаткування – знаходиться на першій сходинці, що підтверджує важливість даного податку у формуванні доходів бюджету.

Податкову систему можна характеризувати за тим, наскільки її елементи зв'язані між собою та наскільки їх єдність спрямована на досягнення стратегічної мети. І насамперед це стосується співвідношень між різними податками, завдяки яким відбувається наповнення бюджету, та їх впливу на стан економіки загалом. Тому, аналізуючи систему оподаткування через її структуру, можна краще зрозуміти сутність системи, її структуру, організацію, завдання, закономірності розвитку, оптимальні шляхи та управління [31].

Основним напрямом наведеного нами в подальшому дослідження, є оцінка факторів та визначення того, як вони впливають на розмір податку на доходи фізичних осіб, дослідження джерел утворення податку та виявлення подальших тенденцій щодо їх розвитку.

Для дослідження значимості ПДФО щодо формування дохідної частини бюджету, розглянемо структуру доходів Зведеного бюджету України в 2016-2021 рр., яка наведена в табл. 1.1

Таблиця 1.1

Структура доходів Зведеного бюджету України в 2016-2020 рр.*

Показники, %	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Податкові надходження, з них:	83,14	81,45	83,29	82,98	82,57
-податок на додану вартість	6,91	6,24	6,68	6,89	9,19
-ПДФО	17,73	18,26	19,41	21,36	21,44
-податок на прибуток підприємств	7,69	7,22	8,97	9,10	8,61
-акцизний податок	7,04	6,67	6,14	5,53	5,98
-збори за спеціальне використання природних ресурсів	5,95	5,03	4,23	4,03	4,15
-інші податкові надходження	0,64	0,46	0,42	0,47	0,39
Неподаткові надходження	16,02	15,18	16,27	16,50	17,03
Доходи від операцій з капіталом	0,20	0,21	0,24	0,24	0,26
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	0,54	0,16	0,13	0,09	0,09
Цільові фонди	0,10	3,00	0,07	0,18	0,06
Доходи всього	100	100	100	100	100

*Примітка. Сформовано автором на основі даних офіційного сайту Міністерства фінансів України (<https://index.minfin.com.ua>)

За останні декілька років частка ПДФО у структурі доходів Зведеного бюджету України знаходиться в межах 17-21%, що свідчить про потужний фінансовий потенціал даного податку. Найбільша частка ПДФО склала в 2020 році – 21,44%, а саме 295107,3 млн. грн., найменша ж в 2016 році – 17,73%, що становить 199005 млн. грн.. Зріст податку на доходи фізичних осіб також зумовлений ростом мінімальної заробітної плати, що продемонстровано на рис. 1.4.

Рис.1.4. Динаміка росту мінімальної заробітної плати (грн.) 2016 – 2021 рр.*

*Примітка. Побудовано авторкою на основі даних офіційного сайту Міністерства фінансів України (<https://index.minfin.com.ua>)

Також одним з визначних чинників росту податкових надходжень є збільшення податкової бази, беручи за основу збільшення доходів населення, запровадження політики, яка сприяє зайнятості населення та покращення податкової культури суспільства в регіонах та в державі у цілому.

Для більш наглядного прикладу на рис. 1.5. наведено динаміку надходжень податку на доходи фізичних осіб та всіх податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2016-2020 рр. (млн. грн.)

Рис. 1.5. Динаміка надходжень ПДФО та всіх податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2016-2020 рр. (млн. грн.)*

*Примітка. Побудовано авторкою на основі даних офіційного сайту Міністерства фінансів України (<https://index.minfin.com.ua>)

Отже, можна зробити висновок, що частка ПДФО до Зведеного бюджету досить вагома і з кожним роком зростає, але в порівнянні з 2019 роком частка ПДФО в 2020 році зростає лише на 0,08%, коли різниця між 2019 та 2018

роками становила цілих 1,95%. Обсяг надходження від податку на доходи фізичних осіб залежить від багатьох чинників: кількості працюючого населення (або від рівня безробіття), розміру їх доходів, розміру податкових ставок та розміру мінімальної заробітної плати. За даними Держкомстату, в 2020 році рівень безробіття становив 9,9%, що становить 1673,3 тис.

безробітного населення, це на 1,3% більше в порівнянні з 2019 роком. На збільшення рівня безробіття значно вплинула пандемія, що несподівано почалась на початку 2020 року та триває і на сьогодні. Податкове законодавство передбачає включення доходів з різних джерел до бази оподаткування податком на доходи фізичних осіб, але переважно він є податком із заробітної плати.

Функціонування будь-якої держави та її соціально-економічний розвиток великою мірою зумовлені податковими надходженнями, що надходять до Державного бюджету України. Надходження від податків займають вагому частку серед методів централізації бюджетних ресурсів та посідають провідну роль серед інструментів регулювання економіки державою [8].

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – це податок, що стягується з доходу фізичних осіб, тому обсяги даного податку прямо залежать від змін в економіці, а особливо на кризові економічні явища. Тому, якщо фізична особа не отримує дохід, відповідно й не відбувається перерахування даного податку до бюджету. Тому як наслідок (на відміну від податків, які мають фіксовану суму (наприклад, фіксованими є плата за нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок для ФОП 1 та 2 груп та інші податки), ПДФО доволі швидко відреагував на стрімкий спад в економіці, спричинений пандемією COVID-19 та карантинними заходами.

Різні держави світу запровадили антикризові заходи щодо оподаткування доходів фізичних осіб. Під час пандемії COVID-19 запроваджено різні послаблення щодо ПДФО, а саме використовують

наступні типи заходів [82]:

- відстрочка подання декларації про доходи фізичних осіб;
- відстрочка сплати податку на доходи фізичних осіб;
- зменшення ставок оподаткування (наприклад, для галузей, які найбільше постраждали від карантинних заходів);

- податкові канікули;
- відтермінування податкових перевірок;
- відміна штрафів та пені за несвоєчасне подання декларацій та несвоєчасну сплату податку.

Деякі країни проявляють обережність в змінах щодо ПДФО. Наприклад Російська Федерація запровадила лише перенос строків подання декларації, але не відстрочила сплату податкових зобов'язань.

В Україні було продовжено термін подання декларації та перерахування ПДФО, а саме: податкову декларацію про майновий стан та доходи за звітний рік, фізичні особи повинні були подати до 1 липня 2020 року, а також самостійно до 1 жовтня 2020 року сплатити суму податково зобов'язання, яке було зазначено в річній декларації про майновий стан і доходи за 2019 рік (раніше це потрібно було зробити до 1 серпня). Було запроваджено зміни податкової знижки до витрат на медичні товари [49].

Деякі держави в залежності від виду доходів та видів діяльності платників податків, пропонують додатково пільги для тих сфер діяльності, що найбільше постраждали від карантину. Наприклад, це сфери туризму, розважальні заклади, магазини одягу і т.д., але деякі сфери навпаки збільшили свої обсяги (послуги з доставки, аптеки, виробники продовольчих засобів, IT-сфера та інше), тому надання пільг та відстрочок повинні бути обґрунтованими та зваженими, а також держава повинна враховувати фактичні обставини, що склались у платників податків. Деякі держави

розглядають можливість запровадження класифікації за ознакою приналежності до галузей, тих суб'єктів господарювання, які найбільше або найменше постраждали від карантинних заходів, спричинені пандемією.

У зв'язку з економічною кризою, спричиненою пандемією, деякі держави розглядають суттєві зміни в оподаткуванні доходів фізичних осіб щодо збільшення рівня оподаткування для збільшення надходжень до бюджету. Зокрема, в РФ пропонують оподатковувати доходи, одержані від боргових цінних паперів різних рівнів державної влади та корпорацій [3].

Окрему увагу заслуговують пропозиції Європейської бізнес асоціації (ЄБА) в Україні щодо скасування оподаткування доходів фізичних осіб від банківських депозитів. Наразі такий дохід оподатковується за ставкою ПДФО 18%, також сплачується військовий збір 1.5%. На жаль, ЄБА в Україні не надає достатню аргументацію щодо таких податкових змін. Скасування

оподаткування доходів від депозитів слід розглядати враховуючи податковий принцип соціальної справедливості [51]. Так, слід розглядати обсяг депозитів. Якщо обсяг депозиту фізичної особи є значним, виникає сумнів, що така фізична особа потребує додаткової допомоги від держави у вигляді податкової пільги. Також необхідно оцінювати перерозподіл податкового навантаження

від такої пільги, оскільки така пільга призводить до збільшення податкового навантаження на тих фізичних осіб, які не мають депозитів, або, навпаки, мають заборгованість за кредитами. Також слід враховувати принцип фіскальної ефективності. Наприклад, в РФ навпаки розглядають пропозиції

оподаткування доходів фізичних осіб від банківських депозитів з метою поповнення бюджету за рахунок фізичних осіб з високим рівнем доходу [82].

На практиці в Україні, підприємства, котрі найбільше постраждали від карантинних заходів, нарахування та виплату заробітної плати (та інших виплат) припинили, так як багато працівників звільнились або перебували у неоплачуваних відпустках, як наслідок база для оподаткування ПДФО зменшилась або була взагалі відсутня. Проте для усіх податкових агентів в Україні за порушення податкового законодавства, що могли бути вчинені

протягом періоду з 1.03-31.05.2020 року штрафи не були застосовані. Також не нараховувалась пеня та протягом трьох місяців не застосовувався штраф за неподання або подання з помилками форми № 1-ДФ.

За кордоном галузям, що найбільше постраждали, була надана відстрочка сплати ПДФО на 3-6 і більше місяців, також були зменшені ставки ПДФО та запроваджені податкові канікули. Наприклад, влада Туреччини надала відстрочку сплати для туристичної галузі, а в Європейському Союзі зусилля були спрямовані на надання прямих субсидій постраждалим галузям, також надані були державні гарантії та кредити компаніям за вигідними умовами.

В Україні серед антикризових законопроектів було зареєстровано Проект Закону про внесення змін до розділу XX "Перехідні положення"

Податкового кодексу України щодо встановлення принципу "4-7" на період карантину для працюючого населення №3302 від 03.04.2020 та надані пропозиції щодо зміни порядку оподаткування ПДФО, а саме було передбачено, що на період карантину не будуть оподатковувати перші 4000 грн доходу працівника у разі отримання ним заробітної плати, що є меншою ніж 7000 грн. У такому разі, на думку авторів законопроекту, за рахунок звільнення від ПДФО, працівник одержить кошти, які компенсують йому купівлю масок, рукавичок та засобів дезінфекції під час карантину [64].

Цей законопроект мав суттєві недоліки, а саме:

- пільги запропоновані були для всіх платників податків, хоча окремі види господарської діяльності не відносились до таких, що якоюсь мірою постраждали від карантину, тому запровадження пільг було необґрунтованим, так як в певних галузях не відбувалось зменшення заробітної плати;

- був не врахований факт того, що значна кількість малих підприємств практикувала виплату частину заробітної плати «в конвертах» і зарплати на таких підприємствах зазвичай становлять нижче 7000 грн, тож

така суттєва додаткова пільга тільки стимулювала б перехід в тінь ще більшої кількості підприємств;

Отже пропозиції в законопроекті №3302 є недостатньо обґрунтованими на даний час та потребують доопрацювання. Оскільки показники господарської діяльності відрізняються, доречним є напрацювання диференційованих антикризових податкових заходів. Проте слід сказати, що диференційований підхід в оподаткуванні вимагає відповідного дослідження даних, розробку законодавства та ускладнює процес адміністрування податків, що є непростим завданням для держави в короткому періоді [82].

Під час розробки пропозицій щодо будь-яких змін строків, ставок чи пільг щодо ПДФО, рекомендовано розглядати диференційні підходи по відношенню до платників податку в залежності від обсягів їхньої господарської діяльності, а не тільки від приналежності до галузей, що найбільше постраждали від запровадження карантинних заходів [82].

Загалом, ми погоджуємося з думкою науковців, що для підвищення ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в Україні необхідно збільшити податкову базу шляхом підвищення заробітної плати працюючим особам, здійснення політики сприяння зайнятості населення, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення податкової культури в регіоні та державі у цілому [50, с.131]. Для того щоб удосконалили вітчизняну систему оподаткування доходів фізичних осіб, доцільно вивчити та дослідити сучасні аспекти оподаткування в розвинутих країнах. Існуючу систему оподаткування в Україні потрібно проаналізувати та ретельно розглянути для того, щоб вірно та «безболісно» запровадити нововведення, опираючись на досвіді інших країн.

В процесі проведеного дослідження було розглянуто питання структури доходів Зведеного бюджету України, проаналізовано динаміку росту мінімальної заробітної плати, та відповідно розглянуто зміни в надходженні до бюджету податку на доходи фізичних осіб.

1.3. Міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його імплементації в Україні

Вагомий внесок в успішний розвиток будь-якої країни та наповнення її бюджету несуть податки та інші обов'язкові платежі. Вони займають важливе місце у фінансовій сфері держави. Ще з давніх віків населення повинне було сплачувати певний відсоток від своїх доходів до казни країни, тим самим вносячи важливу лепту в ріст економіки своєї держави. Податки виконують важливі функції, а саме: контрольну, розподільчу та соціальну.

Кожна країна завжди мала свій особливий підхід в оподаткуванні та відрізнялась базою оподаткування, ставками, об'єктами оподаткування, термінами сплати тощо. На сьогоднішній день в країнах Європейського союзу у кожного працюючого громадянина сформувалась певна «податкова культура». Наприклад в Німеччині податки інтерпретуються як свого роду допомога громадянина державі, у Великій Британії – як обов'язок перед державою, а у Франції – як обов'язкова плата [5].

Виокремлюють три типи систем оподаткування доходів фізичних осіб, які функціонують у різних країнах світу [19, с. 65–67]:

- подвійний прибутковий податок;
- комплексна система оподаткування;
- плоский прибутковий податок.

В кожній країні система оподаткування апробована часом, а також враховуючи вищезазначені типи систем оподаткування та їх особливості – вона індивідуальна. Для прикладу у Німеччині податок встановлюється на всі види доходів, які отримує громадянин держави. При цьому всі платники при визначенні податку із заробітної плати поділяються на класи. Ставка податку в цій країні встановлюється в розмірі від 14% до 53%. У зв'язку зі складною демографічною ситуацією в країні, з метою стимулювання народжуваності та зростання населення, несподатковуваний мінімум для неодружених платників встановлюється на значно нижчому рівні, ніж для одружених. Податкові

консультації платникам можуть надавати виключно податкові консультанти, уповноважені адвокати, аудитори, які відповідають за правильність нарахування податків [69].

Система оподаткування доходів фізичних осіб повинна бути адаптованою до умов, що спостерігаються в області, адже саме ПДФО є пріоритетним та впливовим джерелом наповнення бюджету, а частка платників ПДФО є найбільш чисельною. Проте система адміністрування ПДФО в Україні загалом має певні недоліки та проблеми, основними з них є [78]:

- неврахування зарубіжного досвіду справляння ПДФО;
- недосконалість законодавства в частині призначення ПСП;
- невідповідність справляння ПДФО окремим принципам побудови та

призначення системи оподаткування;

- відсутність прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб;
- низький рівень фінансової грамотності та податкової культури населення;

- високий рівень корупції в країні;
- масове ухилення від сплати ПДФО;

- відсутня практика впровадження заходів щодо легалізації доходів громадян у тіньовому секторі економіки.

Для створення ефективного механізму адміністрування ПДФО, потрібно першочергово враховувати досвід провідних зарубіжних країн.

Головною та особливою перевагою податковою системою зарубіжних країн являється оподаткування ПДФО за прогресивною шкалою.

В системі стягнення податків з доходів громадян Швеції існують різні умови як для резидентів, так і нерезидентів. Так, резиденти повинні сплачувати податок за 25-ти % ставкою, що ніяк не буде залежати від суми доходу платника. Для резидентів існують два рівні: муніципальний, при якому дохід платника до визначеної законодавчо суми оподатковується за ставкою 32%, та національний – де дохід, який вищий за встановлену законодавством

суму, буде оподатковуватись за такими ставками: для високого рівня доходу – 50%, середнього – 30%, низького – 24%. Резиденти сплачують податок з усіх отриманих доходів, а саме: підприємницька діяльність, капітал, заробітна плата і т.д. Також за кожним платником закріплений реєстраційний номер та рахунок, на який перераховується податок.

В Іспанії в декларацію про доходи включаються всі доходи, отримані по всьому світу та незалежно від місця проживання статус платника визначається на весь період. Ставка податку варіюється від 24% до 45%, у випадку, коли річний дохід перевищує 300 тис. євро, то застосовується ставка 52%.

Для прикладу в Норвегії резиденти країни повинні сплачувати з всіх отриманих надходжень національний і місцевий податок, що надійшли в країні, а також за її межами. Податок на дохід фізичної особи обчислюють з річної заробітної плати за ставкою 9,5%, за умови якщо дохід становить від 220 501 до 248 500 норвезьких крон.

Японія характерна своїми високими ставками оподаткування. Особи, що проживають в Японії, поділені на три категорії: нерезиденти, непостійні та постійні резиденти. Сума сплачуваного податку визначається декількома шляхами: 1) при подачі податкової декларації самим платником; 2) роботодавцем, який вираховує податок безпосередньо з заробітної плати найманого працівника. Функціонує прогресивна система розрахунку неоподаткованого мінімуму, розмір якого коливається залежно від обсягу валового доходу, персональної знижки та від складу родини [9].

У багатьох європейських країнах в системі оподаткування важливе місце посідає показник «граничний дохід» [24]. Це – мінімальний розмір отриманого річного доходу, з якого сплачується податок (наприклад, для Франції це – 9965 євро, для Німеччини – 9170 євро). При цьому розмір показника залежить від кількості дітей, сімейного стану платника та способу оподаткування за єдиною чи роздільною системою [25, с. 48].

В табл. 1.2 наведені ставки оподаткування доходів в різних країнах світу.

Таблиця 1.2

Ставки оподаткування доходів фізичних осіб у країнах світу [23]*

Країна	Ставка, %	Країна	Ставка, %	Країна	Ставка, %
Австрія	21-50	Канада	15-29	Словаччина	19
Бельгія	54	Китай	5-45	Словенія	16-41
Болгарія	10	Кіпр	20-30	США	15-35
Бразилія	7,5-27,5	Латвія	26	Туніс	15-35
Велика Британія	9-50	Литва	15	Туреччина	15-35
Данія	52	Мальта	15-35	Угорщина	41
Естонія	21	Нідерланди	0-52	Фінляндія	7-30,5
Індія	10-30	Німеччина	14-47	Чехія	15

*Примітка. Сформовано авторкою на основі даних [80]

Порядок, правила та ставки оподаткування визначають в нашій країні на загальнодержавному рівні, в той момент як в інших країнах місцеве самоврядування має більше прав в сфері юрисдикції оподаткування. В країнах Європи, як Кіпр, Болгарія, Греція, Румунія, Латвія, Естонія та Норвегія до місцевих податків відносять особисте прибуткове оподаткування доходів громадян, а в таких державах як Фінляндія, Швеція, Бельгія, Швейцарія, та Данія, ставки оподаткування доходів фізичних осіб визначає орган місцевого самоврядування самостійно.

Міжнародний центр перспективних досліджень наголошує на тому, що одним із чинників тінізації економіки нашої країни є неефективне адміністрування податку на прибуток підприємств, що часто створює додатковий тягар для платників податків і приводить до схем ухилення від звітності, включаючи корупцію. У платників податку часто складається враження, що сплачені гроші несправедливо та неефективно витрачаються державою, що провокує можливість ухилення від сплати податків. До того ж проблемою в Україні стало недосконале розширення податкових пільг. Іншою важливою причиною залишається відсутність ефективних механізмів покарання за недотримання податкового законодавства, що створює додаткові стимули до мінімізації та ухилення від сплати податку на прибуток [10].

В 2019 році Міністерство фінансів оприлюднило результати своєї роботи та плани на 2020 рік. Пунктом 6.2 Звіту Уряду запланована податкова реформа. А саме [55]:

✓ діагностика податкової системи та розроблення пропозиції щодо її реформи; перегляд екологічного податку;

✓ реалізація плану дій BEPS;
 ✓ удосконалення процедур оподаткування нерухомого майна (земельних ділянок);

✓ оподаткування нерозподіленого прибутку іноземних компаній (структур) на рівні їх контролюючих осіб (правило КІК);

✓ розробити та затвердити відповідними наказами алгоритм дій органів ДПС по удосконаленню контролю за трансфертним ціноутворенням.

Також 1 липня 2021 року було розглянуто урядовий законопроект №5600 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень», а також сім альтернативних законопроектів [63]. У частині ПДФО було запропоновано [56]:

- запровадити оподаткування ПДФО за ставкою 18% доходів, отриманих від продажу протягом звітного податкового року третього та наступних об'єктів нерухомості;

- звільнити від оподаткування ПДФО доходи, отримані платником податку у вигляді часткової або повної компенсації відсоткових (процентних) ставок, яка виплачується в рамках бюджетної програми «Забезпечення функціонування Фонду розвитку підприємництва» та державної програми впровадження фінансово-кредитних механізмів забезпечення громадян житлом на умовах, визначених КМУ, а також суми коштів, отриманих платником податку на безповоротній основі від Фонду розвитку інновацій;

Отже, проведене дослідження доводить, що практика оподаткування фізичних осіб у зарубіжних країнах не може бути абсолютною основою для вибору напрямів реформування податкової системи в Україні. Не існує

НУБІП України

однакового підходу до обчислення та сплати ПДФО. У кожній країні механізм оподаткування визначається з урахуванням національних особливостей. Проте більшість країн користується прогресивною шкалою оподаткування, що

забезпечує, з одного боку, зниження податкового навантаження на

НУБІП України

малозабезпечених платників податків, а з іншого – його поступове підвищення для заможних громадян. Також в багатьох країнах податки диференційовані залежно від соціального статусу особи [23].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «А.Т.К.» (надалі – Компанія)

– вертикально інтегрована аграрна компанія з виробництва насіння, вирощування зернових, олійних культур і овочів в Україні із земельним банком понад 31,8 тис. га, розміщеним у Житомирській, Вінницькій та Хмельницькій областях. Підприємство було засноване 6 лютого 2004 року Андрієвським Станіславом Костянтиновичем. Статутний капітал ТОВ «А.Т.К.» склав 20 500,00 грн, головним бухгалтером є Сова Ірина Євгенівна.

З дня реєстрації Товариству присвоєно код ЄДРПОУ 32826820 та занесений до Реєстру платників ПДВ з ІПН 328268226555, перебуває на обліку в Реєстрі платників єдиного внеску та Реєстрі платників податків. Основні напрямки діяльності зображено на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Основні напрямки діяльності ТОВ "А.Т.К."

НУБІП України

Також підприємство займається видами діяльності, що наведені в табл.

2.1

Таблиця 2.1

Види діяльності ТОВ «А.Т.К.»

Код за КВЕД	Вид діяльності
01.11	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння одійних культур;
77.39	Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів, н.в.і.у;
49.20	Вантажний залізничний транспорт;
52.24	Транспортне оброблення вантажів;
52.10	Складське господарство;
49.41	Вантажний автомобільний транспорт;
10.41	Виробництво олії та тваринних жирів;
01.64	Оброблення насіння для відтворення;
01.63	Післяурожайна діяльність;
01.61	Допоміжна діяльність у рослинництві;
01.13	Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів.

Компанія орендує для вирощування сільськогосподарських культур земельні ділянки в Житомирській, Вінницькій та Хмельницькій областях. Для вирощування кукурудзи насіння закуповується у великих трейдингових компаній, насіння соєвиробляється на потужностях власного насінневого заводу. Для польових робіт використовується техніка CASE, John Deere, CLAAS, NewHolland, KINZE. Також Компанія має власні багатофункціональні складські приміщення, які здаються в оренду.

ТОВ «А.Т.К.» вирощує олійні та зернові культури — кукурудзу, сою, ячмінь, рпак, виробляє соєве насіння, а також вирощує квасолю та жито. Крім того, Компанія надає також послуги з перепродажної підготовки та по вирощуванню зернових, займається зберіганням мінеральних добрив та ЗЗР, надає в оренду техніку, приміщення та суборенду земельних ділянок. Також підприємство надає послуги автотранспортних перевезень. Структура продажів продукції та товарів компанії наведена на рис. 2.2. [17].

НУБІП України

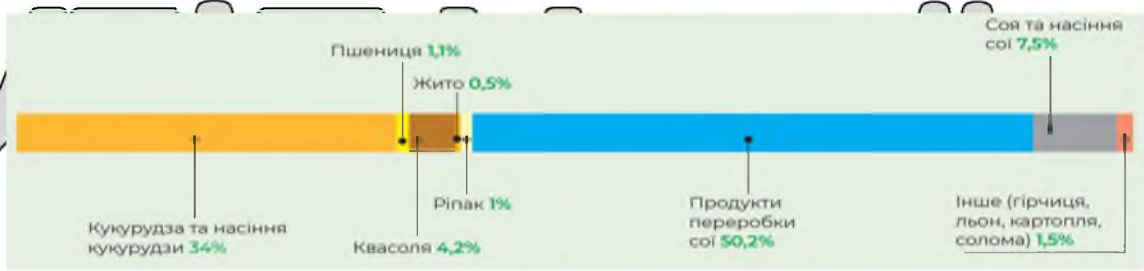

Рис. 2.2. Детальна структура продажів компанії.

Перелік послуг, що надає ТОВ «А.Т.К.» наведено на рис. 2.3.

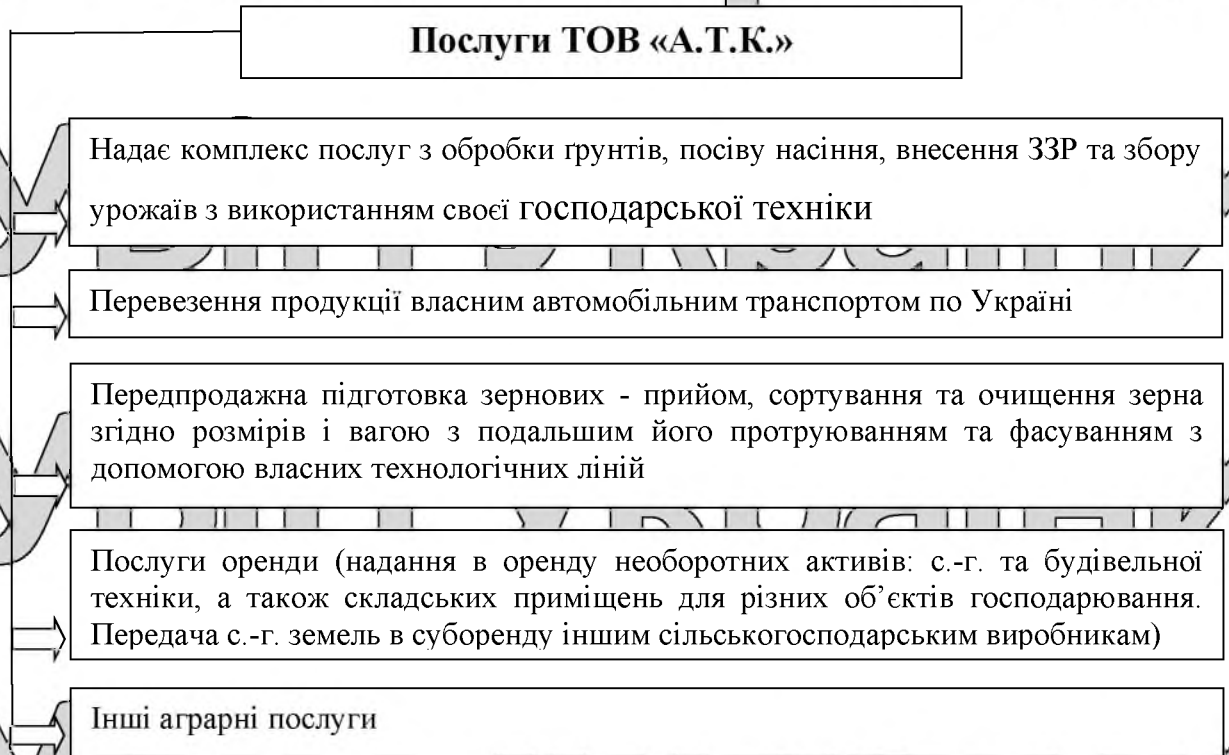

Рис. 2.3. Перелік послуг, що надає ТОВ «А.Т.К.»

*Примітка. Сформовано авторкою на основі власних спостережень

Головні покупці зернової продукції Компанії та їх діяльність наведена на рис. 2.4.

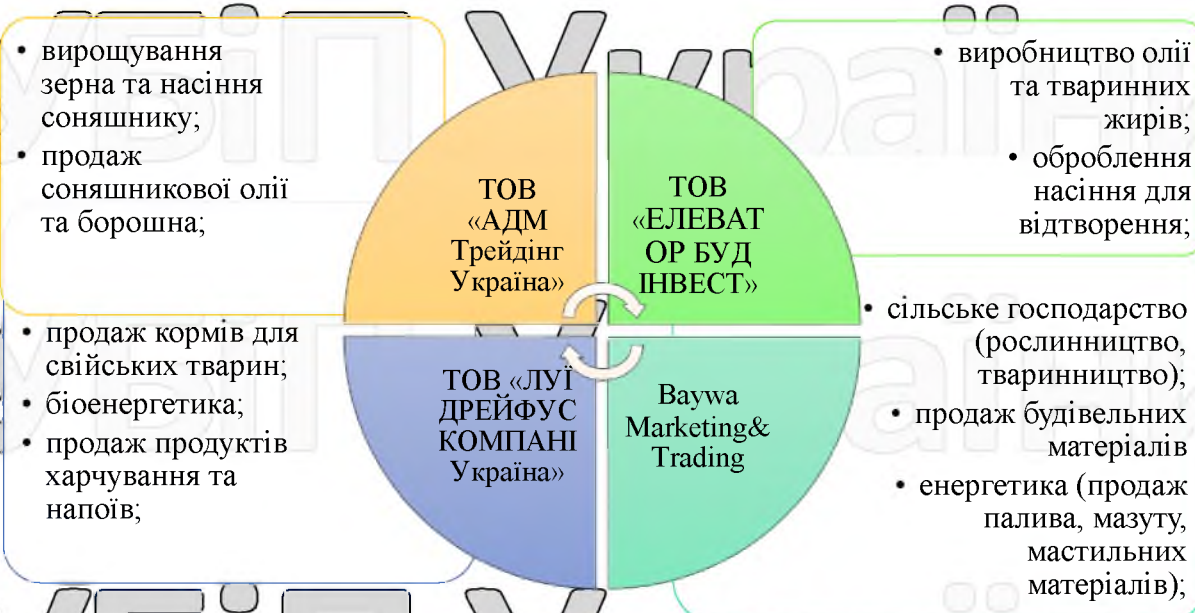

Рис. 2.4. Покупці зернової продукції TOB «А.Т.К.».

*Примітка. Сформовано авторкою на основі власних досліджень.

Згідно рисунку 2.4. можна зробити висновок, що Компанія реалізовує свою продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринку. Основним клієнтом, якому Компанія надає послуги по вирощуванню, є TOB «СІНГЕНТА» – світовий лідер у виробництві ЗЗР та насіння.

В таблиці 2.2. наведено основні показники звіту про фінансові результати за 2018-2020 роки.

Таблиця 2.2
Основні показники звіту про фінансові результати TOB «А.Т.К.» (2018–2020 р.р.)

Показники	Значення за період					
	2018 р.		2019 р.		2020 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Доходи						
Чистий дохід від реалізації	1237758,00	99,65	982647,00	99,15	1653326,00	83,49
Інші операційні доходи	4358,00	0,35	8459,00	0,85	326886,00	16,51
Разом доходів	1242126,00	100,00	991106,00	100,00	1980212,00	100,00
Витрати						
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1182532,00	86,35	703957,00	78,67	1214125,00	85,21

Адміністративні витрати	42061,00	3,07	50550,00	5,65	52879,00	3,71
Витрати на збут	104599,00	7,64	123736,00	13,83	151152,00	10,61
Інші операційні витрати	40281,00	2,94	16564,00	1,85	6659,00	0,47
Разом витрат	1369473,00	100,00	894807,00	100,00	1424815,00	100,00

*Примітка. Розраховано астеркою за даними фінансової звітності товариства «А.Т.К.»

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що ТОВ «А.Т.К.» найбільшу частку в доходах мало в 2018 році, а саме чистий дохід від реалізації 1237768 тис. грн. (99,65%), в той момент як інші операційні доходи найбільшого значення досягли в 2020 році у сумі 326886 тис. грн., що становить 16,51%. Щодо частини витрат, то вагому частину займає собівартість реалізованої продукції, яка має найменше значення в 2019 році на суму 703957 тис. грн, що на 6,54% нижче за 2020 рік.

Розглянемо динаміку змін доходів та витрат підприємства, допоможе

табл. 2.3.

Таблиця 2.3
Відхилення по доходах і витратах ТОВ «А.Т.К.» (2018 – 2020 р.р.)

Показники	Відхилення			
	2020 р. до 2018 р.		2020 р. до 2019 р.	
	абсолютне, +/-	відносне, +/-	абсолютне, +/-	відносне, +/-
Доходи				
Чистий дохід від реалізації	415558,00	-98,66	670679,00	-98,32
Інші операційні доходи	322528,00	-24,99	318427,00	-61,36
Разом доходів	738086,00	X	989106,00	X
Витрати				
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	31593,00	-98,97	510168,00	-98,28
Адміністративні витрати	10818,00	-98,74	2329,00	-98,95
Витрати на збут	46553,00	-98,61	27416,00	-98,78
Інші операційні витрати	-33622,00	-99,83	-9905,00	-99,60
Разом витрат	55342,00	X	530008,00	X

*Примітка. Розраховано за даними фінансової звітності товариства.

Діяльність Компанії за результатами фінансової звітності за 2020 рік мала тенденції до зростання показників, що спричинене зростанням обсягами реалізованої продукції, а саме кукурудзи та продукції переробки сої.

У 2020 році спостерігаються зміни в складі операційних витрат та доходів, зокрема:

1) адміністративні витрати – зросли на 2,3 млн. грн., за рахунок збільшення витрат на заробітну плату адміністративного персоналу та пов'язаними нарахуваннями на 2,9 млн. грн., а також з ростом витрат на амортизацію необоротних активів на 5,4 млн. грн.; скороченням витрат на юридичні та аудиторські, інші професійні послуги на 6,9 млн. грн.);

2) витрати на збут – зросли на 27,4 млн. грн., за рахунок зростання витрат на зберігання та логістику на 20,2 млн. грн.; зростання витрат на транспортування на 22,2 млн. грн.; скорочення витрат на заробітну плату персоналу та пов'язаними нарахуваннями на 8,8 млн. грн.);

3) інші операційні витрати – зменшились на 9,9 млн. грн.

В таблиці 2.4 наведено структуру активів та пасивів компанії за 2018-2020 роки.

Таблиця 2.4

Структура активів та пасивів компанії «А.Т.К.» за 2018 – 2020 р.р.
(млн. грн.)

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Необоротні активи			
Основні засоби	284	788	733
Нематеріальні активи	57	4	2
Право оренди	-	737	633
Інвестиційні сертифікати	1 580	1 581	1 581
Разом	1 921	3 110	2 949
Оборотні активи			
Запаси	865	913	936
Торгова та інша дебіторська заборгованість	187	206	368
Передоплати	181	143	75
Грошові кошти та їх еквіваленти	1	2	23
Разом	1 233	1 264	1 402
Всього активів	3 155	4 374	4 351

Власний капітал	2 494	2 297	2 686
Довгострокові зобов'язання	0	606	519
Короткострокові зобов'язання			
Торгова та інша кредиторська заборгованість	614	1 237	900
Аванси отримані	-	68	91
Поточна частина зобов'язань за договорами оренди	-	158	155
Дивіденди	46	7	-
Разом	661	1 471	1 146
Всього зобов'язань	661	2 077	1 665
Всього капіталу та зобов'язань	3 155	4 374	4 351

**Примітка. Розраховано авторкою за даними фінансової звітності товариства.*

Станом на кінець 2020 року вартість активів Компанії склала 4 351 млн. грн. — на 0,5% менше, ніж в 2019 році. За результатами проведених нами досліджень, можна стверджувати, що основною причиною зменшення активів була рекласифікація емфітевзису на право користування та рекласифікація довготермінових зобов'язань з оренди.

Вагому частину в структурі активів Компанії на 31.12.2020 р. становлять довгострокові фінансові інвестиції, які представляють собою інвестиції в дочірні підприємства (36%), найбільшу частку з яких становить ТОВ «А.Т.К. ІНВЕСТ», основні засоби (17%) та запаси (22%). За 2020 рік у порівнянні з 2019 роком спостерігається зріст суми торгової та іншої дебіторської заборгованості на 192 млн. грн. за рахунок збільшення заборгованості за реалізовану Компанією покупцям сільськогосподарську продукцію.

В структурі пасивів власний капітал Компанії на кінець 2020 року склав 62%, за рахунок зростання нерозподіленого прибутку. Станом на 31.12.2020 р. сума нерозподіленого прибутку Компанії склала 2 349 млн. грн. В 2020 році довгострокові зобов'язання в структурі пасиву балансу представлені зобов'язаннями за договорами оренди. На кінець 2020 року сума поточних зобов'язань зменшилась на 325 млн. грн. в порівнянні з 2019 роком за рахунок скорочення перед постачальниками Компанії торговельної заборгованості.

Станом на 31.12.2020 р. коефіцієнт поточної ліквідності склав 1,22, це означає, що Компанія має кошти для погашення 100% своїх поточних

зобов'язань та на 22% перевищує фактичний обсяг поточних зобов'язань (даний показник становив 86% на 31.12.2019 р. та 100% (+87% приросту станом на 31.12.2018 р.). Показник відповідає нормативним значенням та

демонструє позитивний стан платоспроможності підприємства. В загальному, фінансові показники за результатами 2020 року свідчать про високу фінансову стійкість Компанії. Приймаючи ефективні управлінські рішення щодо використання власних активів, в результаті Компанія має позитивну динаміку вартості власного бізнесу.

Кожне підприємство здійснює грошові операції та має тісні зв'язки з іншими компаніями. Це може бути поставка сировини, готової продукції, надання послуг з оренди і т.д. В ході діяльності виникає поняття дебіторської та кредиторської заборгованості. Аналіз стану розрахунків ТОВ «А.Т.К.»

представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5
Аналіз стану розрахунків ТОВ «А.Т.К.» за 2020 рік

Назва і шифр рахунків	Дебітори			Кредитори		
	На початок року к. 3	На кінець року к. 4	Відхилення +/-	На початок року к. 3	На кінець року к. 4	Відхилення +/-
1	2	3	4	5	6	7
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	43 365	113 656	70 291	X	X	X
371 «Розрахунки за виданими авансами»	142 712	75 053	-67 659	X	X	X
641 «Розрахунки за податками»	99 227	64 559	-34 668	4 058	3 729	-329
377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	53 743	176 277	122 534	X	X	X
63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»	X	X	X	618 660	758 674	140 014

65 «Розрахунки за страхуванням»	X	X	X	1 604	1 350	-254
66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	X	X	X	5 992	5 060	-932
68 «Розрахунки за іншими операціями»	X	X	X	600 592	116 307	-484 285
Всього	339 049	429 548	90 502	1 230 911	885 126	-345 779

*Примітка. Розраховано за даними фінансової звітності товариства.

Аналізуючи дані табл. 2.4., необхідно відмітити, що загальна сума кредиторської заборгованості мала тенденцію на зменшення, саме на -345 779 тис. грн., що є позитивним явищем. Найбільше мало вплив на зменшення кредиторської заборгованості розрахунки за іншими операціями на -484 285 тис. грн., але збільшились розрахунки з постачальниками та підрядниками на 140 014 тис. грн., розрахунки за виплатами працівникам станом на кінець року зменшились на 932 тис. грн.

Згідно даних таблиці можна помітити, що на кінець 2020 року кредиторська заборгованість ТОВ «А.Т.К.» більша на 455 578 тис. грн. за дебіторську, що є негативним явищем. Підприємству доцільно прискорити проведення розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Для оцінки платоспроможності використовують загальновідомі коефіцієнти, перелік і норми яких наведено на рис. 2.5.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності підприємства

Рис 2.5. Коефіцієнти оцінки платоспроможності.

*Примітка. Сформовано авторкою на основі [39].

Об'єктивна оцінка платоспроможності підприємства може дати змогу оцінити рівень того, наскільки забезпечене грошовими ресурсами підприємство, задіяти інструменти їх ефективного використання. На сьогодні в умовах економічної нестабільності, аналіз платоспроможності являється важливою складовою управління фінансовим станом підприємства [29].

Щоб чітко проаналізувати фінансовий стан суб'єкта господарювання, необхідно здійснити аналіз його платоспроможності, для цього розроблено табл. 2.6.. Платоспроможність показує здатність суб'єкта господарювання швидко погасити свої короткотермінові зобов'язання. Підприємство вважається платоспроможним, якщо його загальні активи більші, ніж довгострокові та короткострокові зобов'язання.

Таблиця 2.6

Аналіз платоспроможності ТОВ «А.Т.К.», 2020 рік

Платіжні засоби	Сума тис. грн.		Платіжні зобов'язання	Сума тис. грн.	
	На початок року	На кінець року		На поч. року	На кін. року

1. Грошові кошти.	-192	-545	1. Поточні зобов'язання (усього за розділом III пасиву)	1 471 287	1 146 305
2. Поточні фінансові інвестиції.	0	0	Коефіцієнти платоспроможності :		
3. Всього (стр.1+стр.2)	-192	-545	1. Коефіцієнт швидкої платоспроможності	2,61	2,78
4. Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги.	43 365	113 656	2. Загальний коефіцієнт	3,86	3,96
5. Дебіторська заборгованість за розрахунками.	142 712	75 053			
6. Готова продукція.	668 007	795 588			
9. Всього (стр.3+...8)	853 892	984 338			
12. Всього виробничих активів (підсумок другого розділу активу)	1 264 066	1 401 807			

*Примітка. Розраховано авторкою за даними фінансової звітності товариства.

Коефіцієнт швидкої платоспроможності на початку та в кінці року має позитивне значення, відповідно 2,61 та 2,78, це свідчить про те, що ТОВ «А.Т.К.» може погасити свої короткотермінові зобов'язання за платежами найближчим часом, так як поточні фінансові інвестиції та еквіваленти грошових коштів без особливих труднощів конвертуються у засоби платежу.

Загальний коефіцієнт також має тенденцію до зросту, що є позитивним явищем, а саме: на початок року 3,86, а на кінець року 3,96, що більше за нормативні показники.

Здійснивши розрахунки за бухгалтерськими даними ТОВ «А.Т.К.» та порівнявши їх за три роки, можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства та показники його діяльності є високими, коефіцієнти знаходяться в межах норм і навіть виходять за дані рамки, що є позитивною характеристикою. Кредиторська заборгованість підприємства більша за

дебіторську, тому підприємству рекомендується пришвидшити погашення своїх боргів.

Ефективність у широкому розумінні – це загальна результативність людської діяльності. Вона відображає співвідношення одержаного корисного результату та обсягу витрачених на це ресурсів [26]. Таким чином, ефективність праці відображає співвідношення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Тобто, зростання ефективності праці означає збільшення обсягу вироблених благ при тих самих або менших витратах праці [34].

На рис. 2.6, зображена динаміка прийнятих та звільнених працівників за 2018-2020 р.р. на підприємстві.

Рис. 2.6. Динаміка прийняття та звільнення працівників ТОВ «А.Т.К.».

Важливим моментом є вивчення руху кадрів та визначення його кількісних показників. Зміну чисельності робітників за певний період називають оборотом кадрів. Інтенсивність обороту характеризується такими коефіцієнтами [30]:

Коефіцієнт обороту кадрів з прийняття;

Коефіцієнт обороту кадрів зі звільнення;

Коефіцієнт загального обороту;

Аналіз даних коефіцієнтів наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.7.
Інтенсивність руху кадрів ТОВ «А.Т.К.»

Показники	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Коефіцієнт обороту кадрів з прийняття	58 / 587 = 9,88%	124 / 711 = 17,44%	44 / 755 = 5,82%
Коефіцієнт обороту кадрів зі звільнення	70 / 587 = 11,93%	120 / 711 = 16,88%	39 / 755 = 5,17%
Коефіцієнт загального обороту	9,88 + 11,93 = 21,81%	17,44 + 16,88 = 34,32%	5,82 + 5,17 = 10,99%

У 2019 році в порівнянні з 2018 роком спостерігався стрімкий зріст залучення нових працівників, це було зумовлено відкриттям нового цеху з переробки зерна та залученням нових сільськогосподарських угідь, але в 2020 році ми бачимо, що ТОВ «А.Т.К.» залучило лише 5,82% нового персоналу, що пов'язано з неочікуваною появою пандемії вірусу, де більшість підприємств вимушені були перейти на віддалений режим роботи або взагалі тимчасово припинити свою діяльність. Але дуже позитивною характеристикою є те, що відсоток звільнення працівників в 2020 році значно менший за 2019 рік, а саме 11,71%, що вказує на те, що підприємство попри карантинні заходи, не звільняло масово працівників з Компанії.

Також для визначення необхідної чисельності працівників, а також для виявлення показників використання трудових ресурсів на підприємстві, розраховують фонд робочого часу за формулою:

$$\Phi_{рч} = ЧР * t^{\partial} * t^{p\partial}, \quad (2.1)$$

де $\Phi_{рч}$ - фонд робочого часу;

ЧР - чисельність робітників;

t^{∂} - кількість відпрацьованих днів одним робітником;

$t^{p\partial}$ - середня тривалість робочого дня.

На підприємстві «А.Т.К.» фонд робочого часу станом на 2020 рік складав:

$$\Phi_{рч} = 775 * 250 * 8 = 1\,550\,000 \text{ год.}$$

Отже, річний фонд робочого часу на всіх робочих місцях становить 1 550 000 годин з урахуванням вихідних та святкових днів.

Також ТОВ «А.Т.К.» дотримується всіх вимог чинного законодавства щодо кадрової політики, а саме:

- ✓ Дотримання умов праці (з метою підтвердження безпечності умов праці, постійно проводиться атестація робочих місць);

- ✓ Соціальна політика (відбувається контроль дотримання всіх соціальних гарантій щодо співробітників);

- ✓ Система навчання персоналу (внутрішня підготовка згідно інструкцій; зовнішнє навчання та підвищення кваліфікації)

Проведений аналіз дає впевненість в тому, що ТОВ «А.Т.К.» веде свою діяльність на високому рівні з дотриманням всіх вимог. Підприємство залучає зовнішніх аудиторів та щорічно публічно формує звіт про управління та фінансову звітність.

2.2. Документальне забезпечення розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб

Будь-яке функціонування фірми неможливе без найманих працівників.

На ТОВ «А.Т.К.» станом на 2020 рік налічувалось 755 співробітників. Згідно Закону України «Про оплату праці» Від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР № 2346-III [62],

посилання кожен працівник, котрий перебуває у трудових відносинах, на підставі укладеного трудового договору з підприємством, установою чи організацією всіх форм власності, має право на

отримання оплати за свою роботу. Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати

залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [57].

Для того, щоб вірно визначити розмір, нарахувати та сплатити податок на доходи фізичних осіб до бюджету, потрібно спочатку нарахувати заробітну плату працівникові. Нарахування та оплата праці супроводжується такими документами [12]:

- 1) форма П-6 «Розрахунково-платіжна відомість працівника» (тобто це розрахунковий листок);
- 2) форма П-7 «Розрахунково-платіжна відомість (зведена)».
- 3) Табелі обліку використання робочого часу.

Згідно статей 4, 14, 18 Закону України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. №2614-ХІІ [58], враховуючи положення статей 80, 81, 95 Цивільного кодексу України, частини восьмої статті 19 та статті 55 Господарського кодексу України, з метою подальшого вдосконалення державних статистичних спостережень підприємств, установ, організацій

щодо обліку особового складу, використання робочого часу та розрахунків з працівниками із заробітної плати був прийнятий Наказ Держкомстагу України від 5 грудня 2008 року № 489 "Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці" [5]. Відповідно до нього були

затверджені і введені в дію з 1 січня 2009 року нові форми первинної облікової документації з питань обліку особового складу, використання робочого часу, розрахунків по заробітній платі, а саме: № П-1 "Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу"; № П-2 "Особова картка працівника"; № П-3 "Наказ

(розпорядження) про надання відпустки"; № П-4 "Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту)";

№ П-5 "Табелі обліку використання робочого часу"; № П-6 "Розрахунково-платіжна відомість працівника"; № П-7 "Розрахунково-платіжна відомість (зведена)".

На сільськогосподарських підприємствах облік використаного робочого часу проводять за допомогою таблиць обліку використання робочого часу (форма № П-5), що ведеться щомісячно. Здійснюється облік методом суцільної реєстрації явки чи неявки відповідного працівника на його робоче місце [42].

Табель обліку використання робочого часу заповнюють двічі, так як виплата заробітної плати здійснюється не менше двох разів на місяць (тільки в робочі дні) та з проміжком, що не більше 16-ти календарних днів [32].

Також інші первинні документи з обліку зарплати, на підставі котрих відображаються в бухгалтерському обліку операції, наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8
Перелік основних первинних документів з обліку зарплати, що використовує ТОВ «А.Т.К.»

Назва господарської операції	Первинні документи
Нарахування заробітної плати	Розрахунково-платіжна відомість працівника (форма № П-6), розрахунково-платіжна відомість (зведена) (форма № П-7)
Виплата заробітної плати з каси підприємства	Відомість на виплату готівки, видатковий касовий ордер
Виплата заробітної плати з поточного рахунку у банку підприємства	Платіжне доручення, відомість на виплату грошей
Відображено депоновану заробітну плату	Відомість на виплату готівки
Надходження боргу по заробітній платі у касу підприємства	Прибутковий касовий ордер

Для успішного управління господарською діяльністю на підприємстві, а особливо щодо операцій з оплати праці, потрібен постійний контроль та юридично підтверджений бухгалтерський облік операцій по оплаті праці на основі достовірних даних, що зазначені в первинній документації [35]. Існує велика кількість документів, які допомагають в документуванні розрахунків з оплати праці, тому потрібно бути дуже уважним при їх заповненні.

У більшості випадків утримує та сплачує ПДФО до бюджету податковий агент, саме він нараховує (виплачує, надає) єподатковуваний дохід на користь платника податку.

В таблиці 2.9. наведено інформацію щодо платників податку на доходи фізичних осіб.

Характеристика суб'єктів оподаткування*

Таблиця 2.9

Особа	Характеристика
Резиденти	- особи, котрі отримують дохід як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; Особа, яка перебуває в Україні не менше 183 днів протягом періоду або періодів податкового року
Нерезиденти	- особи, що отримують дохід з джерела їх походження в Україні; Особа, яка перебуває в Україні менше 183 днів протягом періоду або періодів податкового року
Податкові агенти	- юридичні особи (її філія, інший відокремлений підрозділ), самозайняті особи, представництво нерезидента – юридичної особи, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та або форми нарахування доходу зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність податковим органам та нести відповідальність

*Примітка. Узгаєнено автором на основі [57].

В XXI столітті, в час діджиталізації, для зручності та економії часу, підприємство «А.Т.К.» здійснює перерахунок заробітної плати на картки працівників. Існує такий термін, як зарплатний проект – це укладена угода між банком та підприємством про виплату зарплати методом її перерахунку на картковий рахунок працівника фірми. Але щоб виплатити зарплату на картку, потрібно отримати згоду працівника на здійснення виплати зарплати в безготівковій формі, адже працівник має право отримувати зарплату в готівковій формі.

Порядок відкриття рахунків працівникові для зарахування зарплати визначає пункт 6.7 Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків – резидентів і нерезидентів, затвердженої постановою Правління НБУ від 12.11.2003 № 492 (далі — Інструкція № 492) [59]. Після отримання працівником ТОВ «А.Т.К.» зарплатної картки, підприємство може здійснювати виплату на його картковий рахунок. Для цього ТОВ «А.Т.К.» надає банку платіжні доручення та сформовану відомість розподілу зарплати та інших виплат за примірником

банку, так як на законодавчому рівні дана форма відомості не затверджена. Відомість підписує керівник компанії Андрієвський Станіслав Костянтинович та головний бухгалтер Сова Ірина Євгенівна.

Отже, під час виплати оподаткованого доходу, податковий агент перераховує ПДФО до бюджету єдиним платіжним дорученням. Банки не мають права приймати платіжні документи на виплату оподаткованого доходу, в яких не передбачено перерахування (сплата) ПДФО до бюджету (п.п. 168.1.2 п. 168.1 ст. 168 ПКУ) [57]. Якщо ж дохід вже нараховано, але не виплачено, то ПДФО повинне перерахуватись до бюджету в термін не пізніший за 30 календарних днів, наступних за місяцем нарахування доходу [57]. У випадку виплати оподаткованого доходу у негрошовій формі чи виплатою готівкою з каси податкового агента, ПДФО буде сплачуватись до бюджету протягом 3-х банківських днів з дня, що настає за днем такої виплати.

На рис. 2.7. наведено схематично документальне оформлення переведення зарплати на зарплатну платіжну картку працівника ТОВ «А.Т.К.»

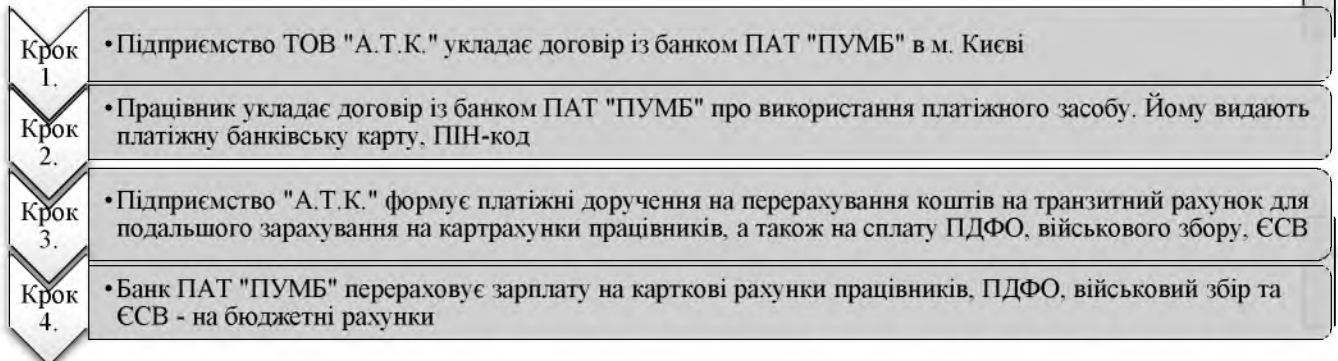

Рис. 2.7. Документальне оформлення переведення зарплати на платіжну картку працівника та перерахунку ПДФО*

*Примітка. Сформовано авторкою на основі [59].

Всі суб'єкти господарювання, котрі нараховують, утримують та сплачують ПДФО та військовий збір, незалежно від їх правової основи та системи оподаткування, повинні подавати податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку — це повна назва звіту, який має статус декларації (далі — форма 1ДФ). Даний документ затверджений наказом Міністерства фінансів України від

13.01.2015 р. № 4. Цим же наказом затвердженій і Порядок його заповнення та подання (далі – Порядок № 4) [60].

ТОВ «А.Т.К.» форму № 1ДФ подає щоквартально з розбиттям по місяцях звітного кварталу протягом 40 календарних днів, що настають за останнім днем звітного кварталу. Якщо гранична дата подання звіту припадає на вихідний або святковий день, тоді останнім днем подачі буде наступний після нього робочий день.

ТОВ «А.Т.К.» Звіт подає до контролюючого органу за місцем свого розташування, а саме до Головного Управління ДПС у м. Києві, ДПІ у Печерському районі. Якщо ж у звітному кварталі не було нараховано та виплачено доходів, то ТОВ «А.Т.К.» не подає дану форму. Окремо Розрахунок за календарний рік не потрібно подавати.

Бухгалтерією ТОВ «А.Т.К.» даний документ складається у паперовій або електронній формі. Якщо кількість рядків у формі № 1ДФ не перевищує 10, тоді головний бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» подає форму № 1ДФ лише у паперовому вигляді. Якщо перевищує, тоді звіт може подаватись

засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням умови щодо використання електронного цифрового підпису відповідальної особи податкового агента; на паперовому носії разом з електронною формою на електронному носії інформації [74].

Для наочності, нами розроблено рис. 2.8., на якому зображені складові форми №1ДФ.

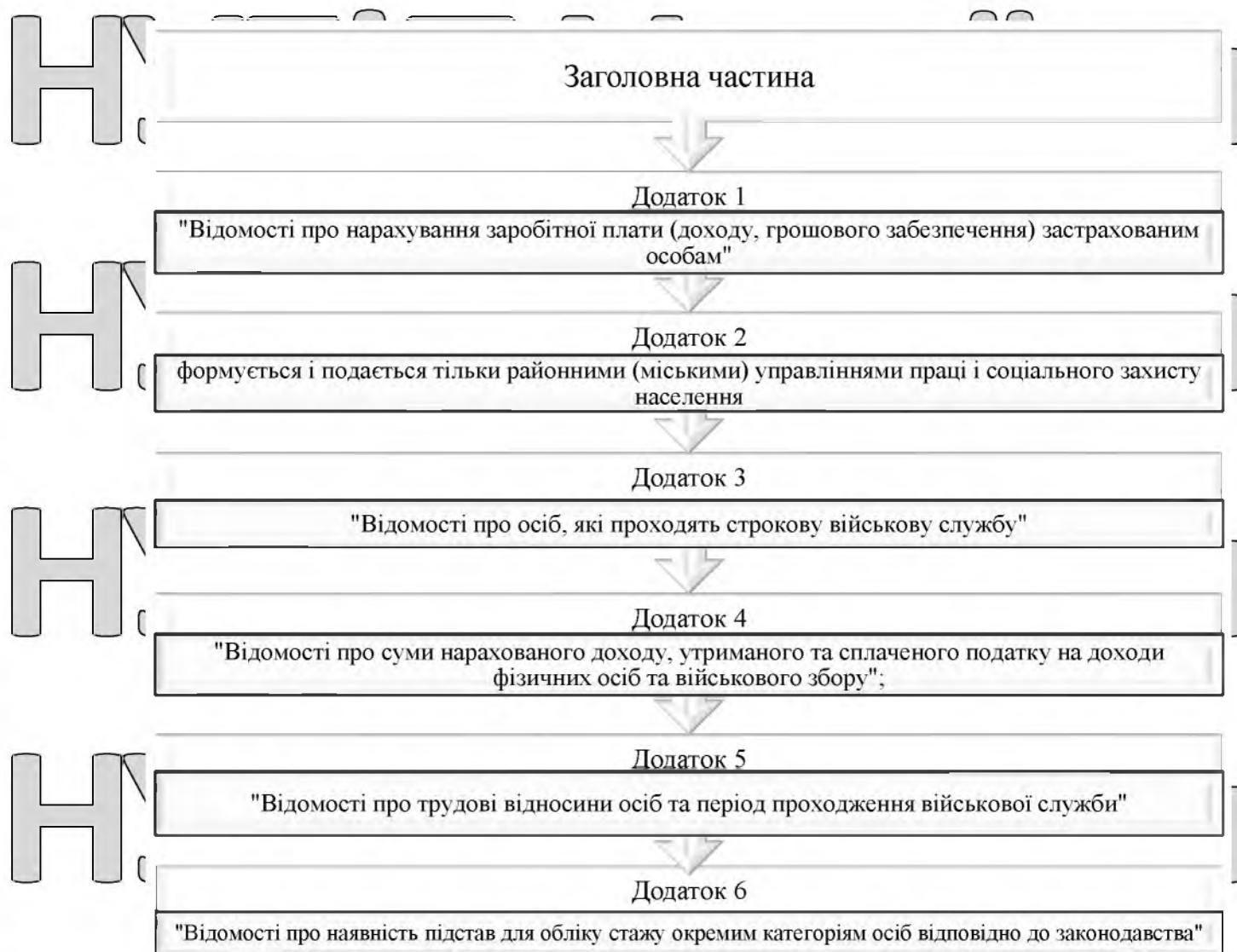

Рис. 2.8. Складові форми №1ДФ.

**Примітка. Розроблено авторкою на основі [46].*

Відповідальність за неподання, несвоєчасне подання та помилки у формі та усі види штрафів, які стосуються форми № 4 ДФ наведено у Додатку Б1.

Також у 2021 році Міністерство фінансів України наказом від 15.12.2020 р № 773 «Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків — фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску і Порядку заповнення та подання податковими агентами Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків — фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум

нарахованого єдиного внеску» (далі – Розрахунок) виклапо в новій редакції податковий розрахунок за ф. № 1ДФ, який включив у себе і таблиці звіту по єдиному внеску [46, 61].

Наказ набрав чинності з 1 січня 2021 року, а першим звітним періодом для об'єднаного податкового розрахунку для усіх платників, в тому числі й ТОВ «А.Т.К.», став I квартал 2021 року.

2.3. Бухгалтерський облік розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб

Податок на доходи фізичних осіб – загальнодержавний податок, що нараховується на доходи фізичних осіб та сплачується безпосередньо платником або податковим агентом відповідно до норм ПКУ. Основним нормативним документом, який регламентує порядок нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб є 4 розділ Податкового кодексу України, якого визначено платників, об'єкт оподаткування та порядок стягнення податку на доходи фізичних осіб [57].

Кожна операція, що відбувається, повинна мати свій слід в бухгалтерському обліку, тому для узагальнення відображення всіх видів розрахунків організації з бюджетом Інструкцією про застосування Плану рахунків № 291 [54] було затверджено рахунок 64 «Розрахунків за податками та платежами».

Облік розрахунків з бюджетом за ПДФО підприємство «А.Т.К.» веде з використанням субрахунку 641 «Розрахунки за податками», де за кредитом відображають утримання ПДФО з суми нарахованих доходів (бухгалтерський запис: Дт 661 Кт 641), а за дебетом – перерахування ПДФО до бюджету (бухгалтерський запис: Дт 641 Кт 311).

Існують декілька розмірів ставок ПДФО (п. 167.1 ПКУ) [57], що наведені на рис. 2.9.

Розміри ставок ПДФО*

основна – 18%

її застосовують до заробітної плати, інших компенсаційних та заохочувальних виплат, які нараховуються фізичним особам у зв'язку з трудовими відносинами

мінімальна – 0%

5%

спадщина, що дісталась від сторонніх осіб або дивіденди від платника податку на прибуток

9%

дивіденди від неплатника податку на прибуток, нерезидента, інституту спільного інвестування

Рис. 2.9. Розміри ставок ПДФО.

*Примітка. Розроблено авторкою на основі [57].

Для прикладу в таблиці 2.10. наведено об'єкти, що підлягають оподаткуванню:

Таблиця 2.10

Об'єкти оподаткування резидентів та нерезидентів*

Фізична особа	Об'єкт оподаткування
1 Резидент	загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання); іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.
Нерезидент	загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні; доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

*Примітка. Сформовано авторкою на основі [57].

Базою оподаткування виступає загальний оподатковуваний дохід, що нараховується (виплачується) на користь платників податку протягом звітного

податкового періоду. До загального річного оподаткованого доходу відносять суми всіх місячних оподаткованих доходів звітного періоду та іноземних доходів, отриманих протягом того ж звітного року. При визначенні

бази оподаткування будуть враховуватись всі доходи платника податку, що отримані як в грошовій, так і негрошовій формах.

На рис. 2.10. продемонстровано визначення бази оподаткування

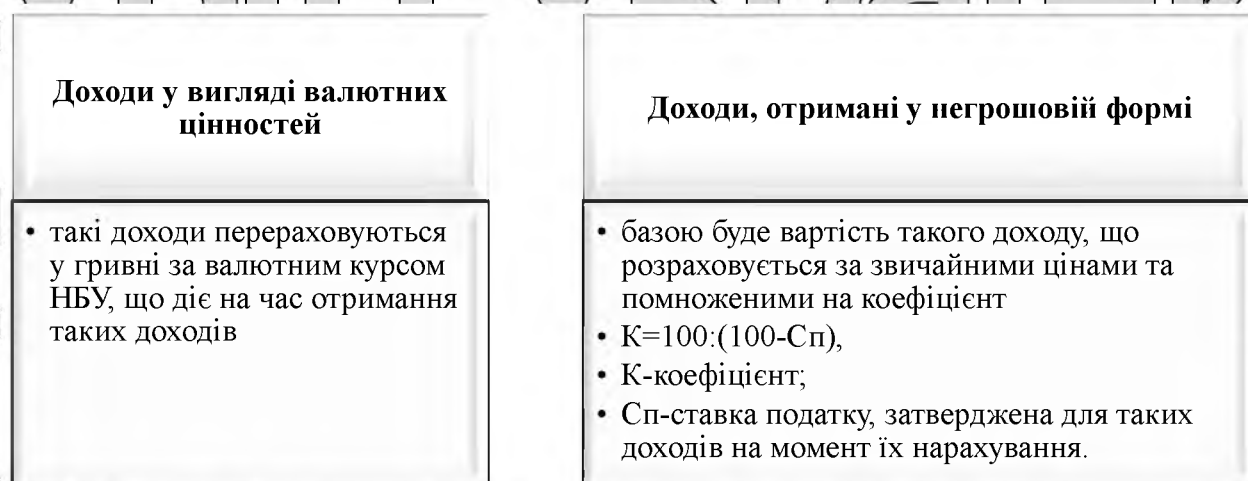

Рис. 2.10. Визначення бази оподаткування при різних формах.

**Примітка. Сформовано авторкою на основі [57].*

Існує таке поняття як податкова соціальна пільга (далі ПСП), на яку має право платник податку, а саме зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від роботодавця у вигляді зарплати, на суму ПСП.

Згідно з абзацом першим п.п. 169.4.1 п. 169.4 ст. 169 Кодексу податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 грн., що у 2017 році становить – 6000 грн. (прожитковий мінімум на працездатну особу у розмірі 1921 грн. x 1,4 та заокруглюємо до найближчих 10 гривень) [57].

При наявності ПСП, розрахунок ПДФО виглядатиме таким чином:

$$\text{ПДФО} = (\text{Оподатковуваний дохід} - \text{Податкова соціальна пільга}) * 18\%$$

На законодавчому рівні встановлено такі розміри ПСП:

1) базова 100% (загальна) ПСП для будь-якого платника податку – 1135

грн.;

2) 150% ПСП – 1702,50 грн.;

3) ПСП у розмірі 200% - 2270 грн.

Категорії осіб, що мають право на ПСП, представлені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11
Особи, котрі мають право на ПСП*

Розмір ПСП	Категорії осіб
Загальна 50% прожиткового мінімуму	- для будь-якого платника податку, якщо розмір зарплати не перевищує доходу, дозволеного для застосування ПСП; - для платника, який утримує 2-х і більше дітей віком до 18 років в розрахунку на кожну дитину.
150% від загальної	- самотні матері або батьки в розрахунку на кожну дитину до 18 років; - особи, що утримують дітей-інвалідів віком до 18 років; - особи, що віднесені законодавством до 1 або 2 категорій, які постраждали внаслідок ЧАЕС; - студенти, учні, аспіранти, орендатори, ад'юнти; - інваліди 1 або 2 групи, в т. ч. з дитинства; - особи, яким присуджено довічну стипендію як громадянину, що зазнав переслідувань за правозахисну діяльність, включаючи журналістів; - учасники бойових дій.
200% від загальної	- Герой України - Герой Радянського Союзу - Герой Соціалістичної праці - учасники бойових дій під час Другої Світової Війни.

*Примітка. Сформовано авторкою на основі [57].

У процесі вивчення матеріалів ТОВ «А.Т.К.» було встановлено, що бухгалтерка Ордова В.І., яка сама виховує 2-х неповнолітніх дітей. Жінка має заробітну плату 6000 грн, тобто має право на ПСП, так як $6000 < 6360$, де 6360 – граничний розмір зарплати для 2-х дітей.

Для того, щоб мати право на застосування ПСП, Орлова В.І. подала до бухгалтерії відповідну заяву, копії свідоцтва про народження дітей та свій паспорт.

Тоді сума ПДФО та заробітна плата працівниці буде розраховуватись даним чином та становитиме:

$(6000 - 1702,50 \times 2) \times 0,18 = 467,10$ грн. – ПДФО із зарплати з правом на ПСП;

$(6000 - 1702,50 \times 2) \times 0,015 = 38,93$ грн. – військовий збір із зарплати з правом на ПСП;

Зарплата до видачі складатиме: $6000 - 467,10$ (ПДФО) $- 38,93$ (ВЗ) = $5493,97$ грн.

В обліку ТОВ «А.Т.К.» дані операції бухгалтер Сова І.Є. повинна відобразити таким чином (табл. 2.12.)

Таблиця 2.12

Бухгалтерський облік розрахунків за ПДФО, ТОВ «А.Т.К.»

Зміст операції	Первинний документ	Кореспонденція		Сума, грн
		Дт	Кт	
Нараховано зарплату за вересень 2021 року	Типова форма № П-6 Платіжне доручення	92	661	6000,00
Нараховано ЄСВ (22%)		92	651	1320,00
Утримано ПДФО (18%)		661	641	467,10
Утримано військовий збір (1,5%)		661	642	38,93
Перераховано ЄСВ		651	311	1320,00
Перераховано ПДФО		641*	311	467,10
Перераховано військовий збір	642	311	38,93	
Виплачено зарплату на картковий рахунок Орлової В.І.	Типова форма № П-6, платіжне доручення	661	311	5493,97

* Примітка. У ТОВ «А.Т.К.» використовується для обліку розрахунків з ПДФО субрахунок 6411 «Розрахунки за ПДФО».

Як показали результати проведених нами практичних досліджень обліку розрахунків з ПДФО, зокрема у ТОВ «А.Т.К.», застосування ПСП при визначенні ПДФО має особливо вагомое значення, оскільки це безпосередньо впливає на рівень доходу працівника. За нашим переконанням доцільно

удосконалити облік розрахунків з податку на доходи фізичних осіб в цілому і зокрема у у ТОВ «А.Т.К» Нами пропонується до субрахунку 641 «Розрахунки за податками» відкривати субрахунки нижчого порядку: 64111 «Розрахунки за

ПДФО із застосуванням ПСП»; 64112 «Розрахунки за ПДФО без застосування

ПСП». Така деталізація, яку за нашою рекомендацією здійснив ТОВ «А.Т.К» дозволила головному бухгалтеру легко здійснювати контроль щодо законності застосування ПСП для окремих категорій працівників.

Також існує для фізичних осіб документально підтверджена сума (вартість) витрат платника податку (резидента) у зв'язку з придбанням товарів, робіт, послуг у резидентів, фізичних або юридичних осіб протягом звітного року, на яку дозволяється зменшення його загального річного оподаткованого доходу, одержаного за наслідками такого звітного року у вигляді зарплати у випадках, передбачених ПКУ, що має назву Податкова знижка [57].

Для ПДФО під терміном «граничний строк сплати податку» розуміють строки, визначені п. 168.1 ПКУ [57]. Для наочності строки сплати ПДФО наведено на рис. 2.11.

Вид виплати	Строк перерахування ПДФО	Підстава (норма ПКУ)
Гроші отримано з банківського рахунку	Одночасно з отриманням грошей у банку	П. п. 168.1.2
Гроші перераховано в безготівковій формі на рахунок працівника	Одночасно з перерахуванням грошей на рахунок працівника	-
Виплата готівкою з каси	Протягом 3 банківських днів із дня, що настає за днем виплати	П. п. 168.1.4
Виплата в натуральній формі	Протягом 3 банківських днів із дня, що настає за днем виплати	П. п. 168.1.4
Дохід нараховано, але не виплачено	Протягом 30 календарних днів, наступних за останнім днем місяця, у якому нараховано дохід	П. п. 49.18.1, п. 57.1, п. 168.1.5

Рис. 2.11. Строки сплати ПДФО (узагальнено автором на основі [57])

Запорукою ефективного розвитку підприємств – є матеріальна зацікавленість працівників в результатах своєї праці. ТОВ «А.Т.К.» веде облік праці та сплату податків згідно всіх норм чинного законодавства, не порушує прав співробітників на податкові соціальні пільги та вчасно нараховує, утримує та перераховує до бюджету обов’язкові платежі.

2.4. Відображення розрахунків по податку на доходи фізичних осіб у звітності в умовах інформатизації обліку

Глобалізація економіки та інформатизація суспільства торкаються усіх сфер життя та впливають на розвиток усіх без винятку галузей знань. Сказане є особливо актуальним для бухгалтерського обліку, який сам по собі є інформаційною моделлю господарської діяльності [52].

Комп’ютеризація бухгалтерського обліку (як в цілому, так і окремих його ділянок) не тільки полегшує процес управління діяльністю, але й є необхідною умовою виконання ряду законодавчих вимог, зокрема щодо подання електронної звітності [20]. Крім того, автоматизовані системи бухгалтерського обліку використовуються для обробки облікової інформації.

Використання програмного забезпечення дозволяє бухгалтеру отримати оперативну інформацію, зменшити кількість помилок при внесенні та обробці даних, що допускаються людським фактором [18].

Український ринок програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку наповнений значною кількістю продуктів, що зображені на рис. 2.12.

Рис. 2.12. Програмні забезпечення для ведення обліку, в т.ч. обліку розрахунків за ПДФО

Не зважаючи на однакове призначення, наведені програми мають безліч особливостей, що тільки ускладнює процедуру їх вибору підприємствами. Окрім того, протягом останнього десятиріччя набуває популярності така форма організації обліку, як аутсорсинг, активне поширення якої вимагає створення умов для підвищення якості надання таких послуг [18].

Товариство «А.Т.К.» використовує програмне забезпечення BAS Бухгалтерія. Для нарахування заробітної плати, розрахунку ПДФО, військового збору та нарахування ЄСВ потрібно перейти до розділу «Зарплата і кадри – Зарплата – Нарахування зарплати» та натиснути кнопку «Створити».

Після цього в сформованому документі «Нарахування зарплати» в шапці бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» заповнює по черзі кожне поле – реквізит. Послідовність заповнення даних полів наведений на рис. 2.13.

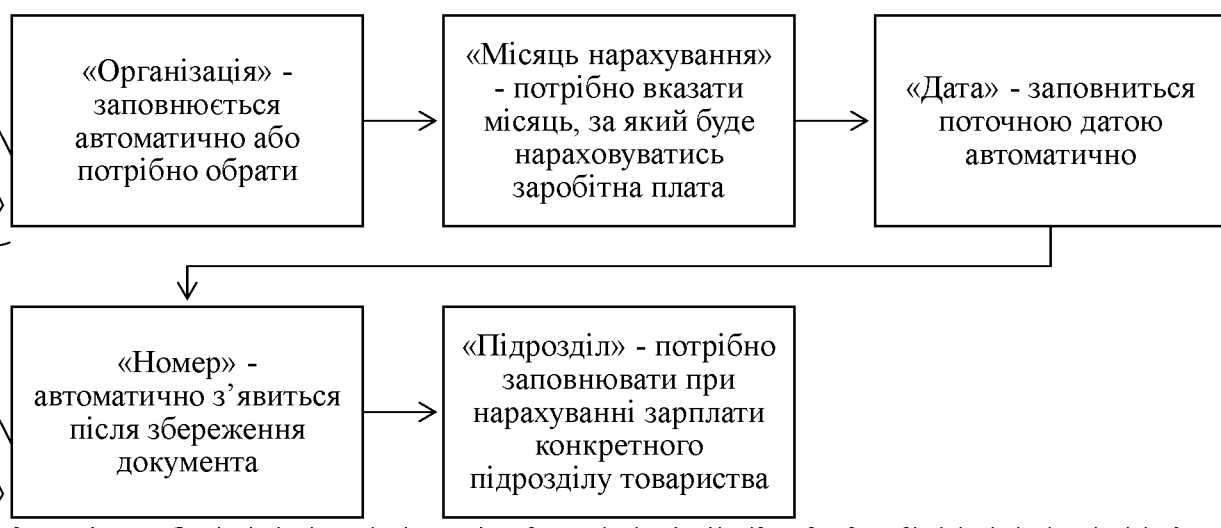

Рис. 2.13. Заповнення реквізитів документа

Табличну частину документа бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» заповнює за допомогою кнопок:

«Заповнити» - будуть заповнені суми згідно даних кадрового обліку про планові нарахування робітників та місця роботи, по всій організації або конкретному підрозділу;

«Підбір» - для відбору конкретних співробітників.

На рис. 2.14. наведено приклад того, як відбувається Нарахування зарплати в BAS Бухгалтерія.

Для цього бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» повинен обрати місяць за який потрібно нарахувати зарплату та натиснути кнопку «Заповнити».

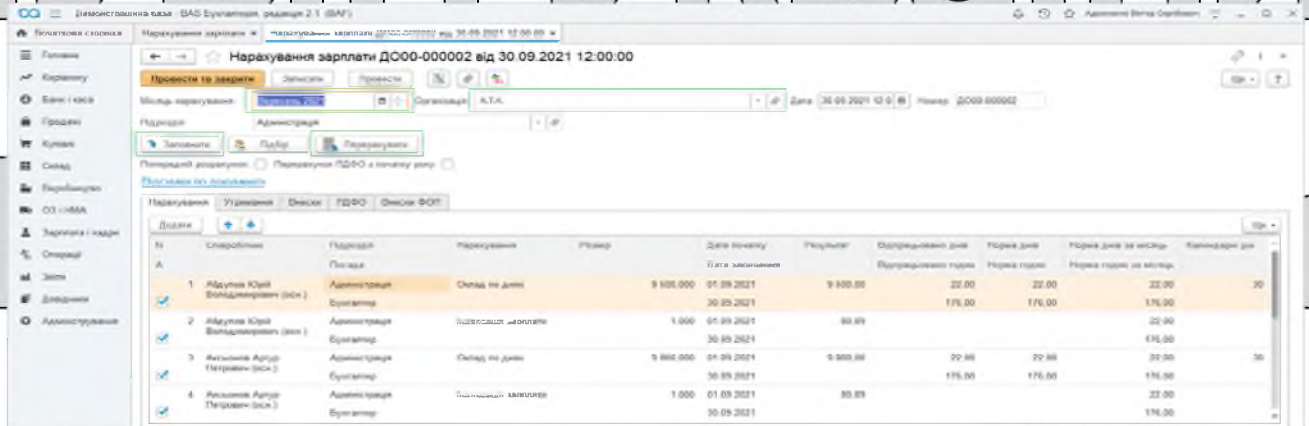

Рис. 2.14. Нарахування зарплати в BAS Бухгалтерія [43].

Після заповнених всіх даних, бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» Соза І.Є. коригує відпрацьований час для працівників, що працювали неповний місяць, а потім здійснює перерахунок відповідних нарахувань, податків та внесків, натиснувши кнопку «Перерахувати». За необхідності, бухгалтер може провести ручне коригування сум, що розраховані в документі. Якщо суми не потрібно корегувати, то бухгалтер в подальшому знімає прапорці «Авторозрахунок» у відповідних рядках нарахувань та утримань, або активує прапорці «Коригувати внески» і «Коригувати ПДФО» на конкретних вкладках документу.

На рис. 2.15. наведений приклад нарахування заробітної плати в програмі та функціонал вкладки «ПДФО».

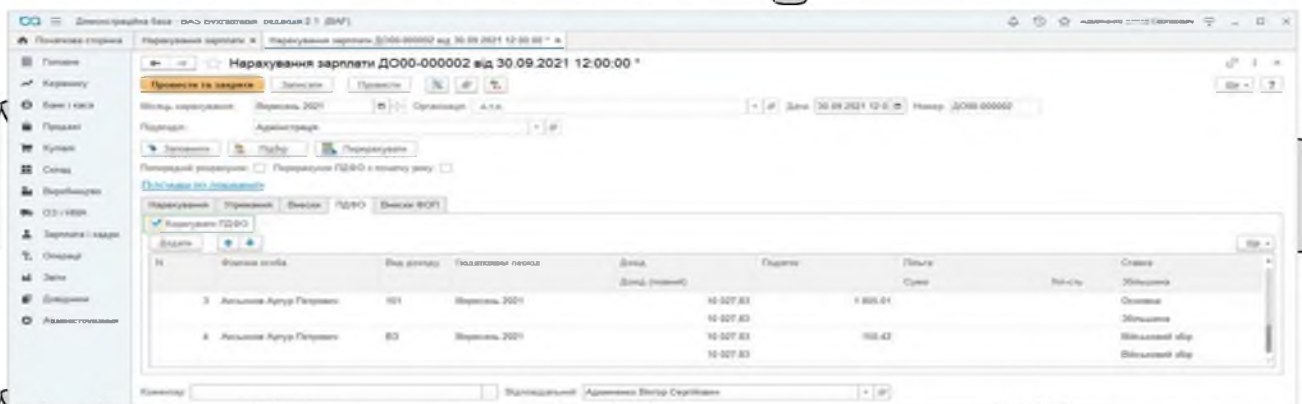

Рис. 2.15. Функціонал вкладки «ПДФО» в BAS Бухгалтерія [43].

Загальні суми та нарахування по документу відображаються натиснувши кнопку «Підсумки по документу». Результати розрахунку за

кожним працівником можна побачити за допомогою розрахункового листа, натиснувши посилання «Докладніше див. Розрахунковий лист» (приклад наведений на рис. 2.16.).

Демонстраційна база - BAS Бухгалтерія, секція 2.1 (BAF)

Нарештований зарплати × Нарештований зарплати Д090-000002 від 30.09.2021 12:00:00 × Друк документа ×

Друк документів

Організація: ТОВ " А.Т.К. "

Розрахунковий листок за Вересень 2021

Аксьонов Артур Петрович Наліжить до виплати: **3 985,93**

Табельний номер: 0000003 Загальної владатимуваний дохід: 10 027,83

Код за ЄРФО: 7712071515

Організація: ТОВ " А.Т.К. "

Підрозділ: Адміністрація

Посада: Бухгалтер

Оклад (тариф): 9 800,00

Вид	Період	Зарплатові Дні / Г-м	Оплачено	Сума	Вид	Період	Сума
1. Нарештовано					2. Утримано		
Індивідуал зарплата	Вер 2021			51,43	Відрахування з зарплати	Вер 2021	159,42
Оплата днів	Вер 2021	34 / 112		6 236,36	ЄСВ	Вер 2021	1 865,01
Оплата відпустки	Вер 2021			3 740,00			
Всього нараховано				10 027,83	Всього утримано		1 955,43
3. Додатково					4. Виплачено		
					Додаток за попередній розрахунок	Вер 2021	1 075,77
					Оплата відпустки	Вер 2021	3 010,70
					Нарахування виплати	Сер 2021	4 192,45
					Всього виплати		8 283,92
Всього натуральних докопів					Борг за підприємством на кінець місяця		
Борг за підприємством на початок місяця				4 192,45	Борг за підприємством на кінець місяця		
					3 985,93		

Рис. 2.16. Розрахунковий лист в BAS Бухгалтерія [43].

Також BAS Бухгалтерія доступне формування нової об'єднаної звітності з ПДФО та ЄСВ – Годатковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску, КОД бланку J/F0500106.

Згідно наказу Мінфіну від 15.12.2020 року № 773 [61], який набрав чинності з 01.01.2021 року, вніс зміни до власного наказу від 13.01.2015 року № 4 щодо форми податкового розрахунку №1ДФ та Порядку його заповнення. Для зручності, підприємство «А.Т.К.» формує та подає оновлений податковий розрахунок, що включає в себе суми ПДФО, військового збору та ЄСВ, й має назву: «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску (далі – Податковий розрахунок) через програму М.Е.Дос [45].

У програмі М.Е.Дос додано нові форми, починаючи з оновлення 11.02.034, що значно спрощує процес формування даного розрахунку. Податковий розрахунок з додатками знаходиться у розділі Звітність – Об'єднана звітність ПДФО та ЄСВ (рис. 2.17.).

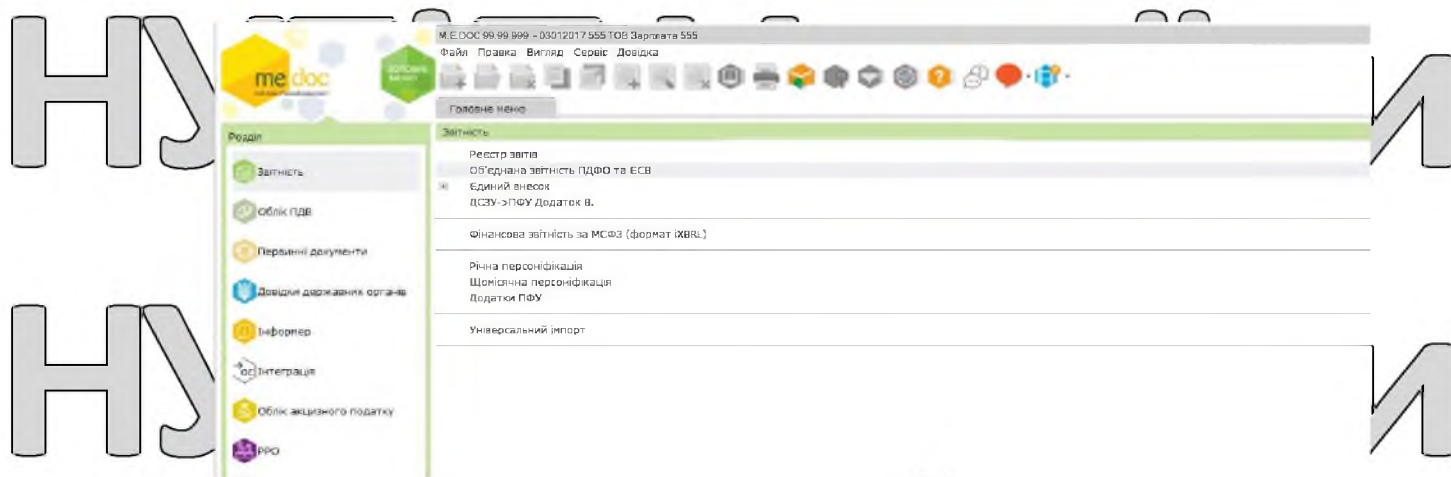

Рис. 2.17. Формування об'єднаної звітності ПДФО та ЄСВ в програмі [45].

Щоб створити Додаток 4ДФ, бухгалтер натискає на об'єднану звітність та обирає звітний період – I квартал 2021 р. (ідентифікатор форми **J/F0510406**), одразу клікнувши на ньому та вказавши номер розрахунку, до якого додається 4ДФ. Також потрібно обрати тип розрахунку. Не може бути звітний, звітний новий або уточнюючий (Рис. 2.18.) [45].

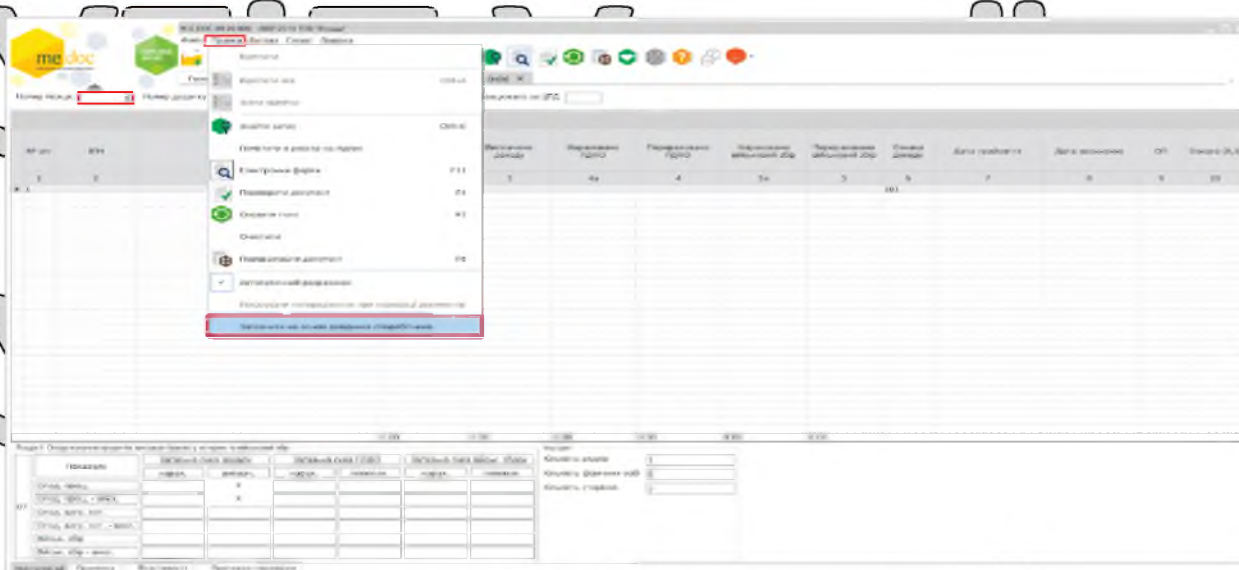

Рис. 2.18. Формування додатку 4ДФ [45]

Особливості заповнення додатку 4ДФ визначено п. 4 розд. IV Порядку №773 [61]. На рис. 2.19. наведено реквізити 4ДФ, що підлягають заповненню.

№ п/п	ІПН	ПІБ	Нараховано доходу	Виплачено доходу	Нараховано податку	Виплачено податку	Нараховано військовий збір	Виплачено військовий збір	Сума доходу	Дата подання	Дата виплати	ЛП	Плати (в.б.)
1	77777777	Малюха Валентина Євгенівна	12000,00	10000,00	1800,00	1500,00	100,00	100,00	101	20.01.2021			
2	22222222	Поліщук Віктор Володимирович	12000,00	12000,00	2160,00	2160,00	140,00	140,00	101				

Рис. 2.19. Заповнення реквізитів в форми 4ДФ програмі [45].

У розд. I «Персоніфіковані дані про суми нарахованого (виплаченого) на користь фізичних осіб доходу та нарахованих (перерахованих) до бюджету податку на доходи фізичних осіб та військового збору» 4ДФ (далі – розд. I).

Заповнення персоніфікованих даних наведено у Додатку Б2.

В кінці додатку 4ДФ бухгалтер ТОВ «А.Т.К.» пропоставляє кількість рядків, що заповнені в розділі I, кількість осіб, на яких подано інформацію та кількість сторінок додатку, у полі «Дата подання» заповнюється дата подання Розрахунку податковим агентом до податкової. На останній сторінці додатку 4ДФ обов'язково завіряється підписом керівника Андрієвський С.К. та головного бухгалтера Сова І.Є. та підтверджується печаткою ТОВ «А.Т.К.».

Отже, як можна зрозуміти, що оновлений додаток 4ДФ – це певний аналог щоквартальної форми № 1ДФ і заповнюється він за таким самим принципом. Подається дана звітність один раз на квартал на протязі 45 к.д., що настають за останнім днем звітного кварталу, але з обов'язковою розбивкою по місяцях кварталу, що звітується. Окремо за рік дану звітність подавати не потрібно [46].

Наведені матеріали магістерського дослідження підтверджують те, що використання автоматизованих комп'ютерних засобів значно спрощує ведення обліку та нарахування зарплати, а також формування та подання звітності до контролюючих органів, що значно економить час бухгалтерів, полегшує процес обліку та ведення внутрішнього контролю на підприємстві, до того ж автоматизація обліку зменшує можливість виникнення помилок, що випадково можуть бути допущені людиною.

РОЗДІЛ 3 КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ПО ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

3.1. Організація контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб

Будь-які розрахунки з бюджетом повинні підлягати контролю підприємством, адже помилки допущені у звітності, несвоєчасна оплата чи невірно розрахована сума податку може нести за собою штрафні санкції. Тому дуже важливу роль відіграє внутрішній контроль розрахунків з бюджетом по податку на доходи фізичних осіб на підприємстві.

Об'єктом внутрішньогосподарського контролю розрахунків за податками та платежами на ТОВ «А.Т.К.» являються здійснені підприємством розрахунки по рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Внутрішній контроль на підприємстві повинен охоплює важливі питання, такі як: спостереження за дотриманими вимогами податкового законодавства; виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом та державним цільовим фондом.

Основні завдання внутрішньогосподарського контролю розрахунків за ПДФО зображені на рис. 3.1.

Завдання внутрішнього контролю розрахунків ПДФО

забезпечення достовірності розрахунків сум податків і платежів

своєчасне погашення зобов'язань за розрахунками з ПДФО

недопущення фактів помилок у веденні бухгалтерського обліку та подання звітності за розрахунками ПДФО

неухильне дотримання термінів подання звітності

Рис. 3.1. Завдання внутрішнього контролю розрахунків за ПДФО

Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI є основним нормативним документом під час перевірки даної ділянки [57]. Шляхом арифметичного перерахунку, можна перевірити правильність розрахунку сукупного оподаткованого доходу працівників фірми, а також проаналізувати дані за рахунком 641 та дані первинних документів, які надають підстави для нарахування доходу.

При здійсненні контролю розрахунків за оподаткуванням доходів фізичних осіб, працівники служби внутрішнього контролю ТОВ «А.Т.К.» приділяють особливу увагу таким питанням (рис. 3.2.)

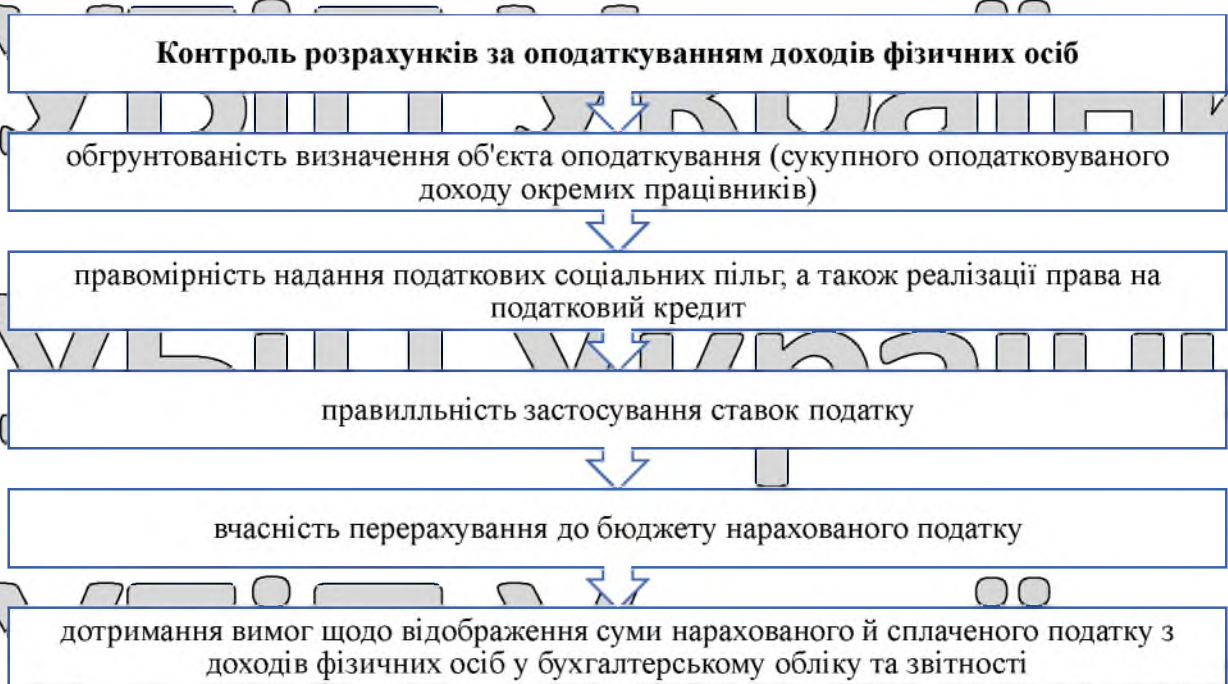

Рис. 3.2. Основні питання при здійсненні контролю розрахунків за податком доходів фізичних осіб працівниками ТОВ «А.Т.К.»

Також при перевірці працівники підприємства звертають особливу увагу на статтю 164.5 ПКУ [57] під час нарахування доходу в негрошовій формі, базою оподаткування якого є вартість даного доходу, розрахована за звичайними цінами та помножена на коефіцієнт, а також на статтю 165 ПКУ, яка передбачає доходи, які не входять до складу загального місячного та річного оподаткованого доходу платника податків.

Працівники служби внутрішнього контролю ТОВ «А.Т.К.» постійно відстежують дотримання термінів перерахунку ПДФО до бюджету, зокрема

при виплаті авансу та заробітної плати за другу половину місяця, та інших будь-яких оподатковуваних доходів в грошовому вираженні. При перерахунку грошей на картковий рахунок особи разом з подачею платіжного доручення в банк, одночасно оформляється перерахування податку з таких доходів.

Окремо здійснюється відслідковування того як ведеться на підприємстві аналітичний облік з потрібною деталізацією задля забезпечення узагальнення інформації для складання податкової звітності та ведення оперативного контролю за розрахунками з бюджетом [75].

На підприємстві «А.Т.К.» інформаційним джерелом перевірки розрахунків з бюджетом буде журнал-ордер № 8 с.-г. та відомість аналітичного обліку № 8а с.-г., де зобов'язання записують за їх видом за місяць та з початку року.

Головною метою служби внутрішнього контролю підприємства є виявлення ризиків можливого нарахування штрафних санкцій при податковій перевірці [21]. Також головною метою є контроль обліку ПДФО із зарплати працівників та виявлення можливих порушень чи помилок при їх розрахунку, що може спричинити невірне формування податкової звітності та бухгалтерських проведення з розрахунку оплати праці.

Для того, щоб побудувати ефективну систему внутрішнього контролю розрахунків за ПДФО, обов'язковим є розуміння сфери та специфіки діяльності підприємства та вивчення факторів, що впливають на цю діяльність. Доцільно регулярно та своєчасно проводити моніторинг тих факторів, що впливають на дані підприємства. Так, система внутрішнього контролю повинна мати змогу оперативно реагувати на дані фактори. Це сприятиме вирішенню ряду питань.

Рекомендовано розробити та запровадити тест стану контролю нарахування та сплати ПДФО із заробітної плати працівників ТОВ «А.Т.К.», що наведений в табл. 3.1.

Зразок розробленого та заповненого тесту контролю за ПДФО на ТОВ «А.Т.К.»*

№	Питання	Відповідь «Так»	Відповідь «Ні»	Відповідь відсутня	Примітки
1	2	3	4	5	6
1.	Чи дотримується підприємство вимог Законів України «Про оплату праці», «Про відпустки», бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податкового кодексу України?	+			<i>підприємство дотримується чинних Законів України, що регулюють оплату праці та керуються Податковим Кодексом України</i>
2.	Чи є на підприємстві окрема посада бухгалтера по заробітній платі та податкам з неї?	+			<i>заступник головного бухгалтера Степаненко А.В.</i>
3.	Чи застосовуються ПСП до ПДФО?	+			<i>на підприємстві застосовується ПСП до десятиох працівників</i>
4.	Чи присутні заяви щодо застосування ПСП до ПДФО?	+			<i>оригінали заяв та відповідних документів зберігаються в спеціально відведеному місці</i>
5.	Чи вірно розраховані суми ПДФО?	+			<i>суми розраховані вірно</i>
6.	Чи вірно застосовані ставки ПДФО?	+			<i>на підприємстві застосовується тільки ставка 18%</i>
7.	Чи вчасно сплачено ПДФО до бюджету?	+			<i>ПДФО сплачено вчасно</i>
8.	Чи вчасно подана податкова звітність з ПДФО?	+			<i>податкова звітність подана згідно термінів</i>

*Примітка. Розроблено авторкою на основі [3&]

Запровадження попереднього етапу контролю ПДФО із заробітної плати працівників ТОВ «А.Т.К.» за допомогою залучення тестування, дозволить сформувати ефективну програму перевірки та розглянути всі аспекти нарахування та сплати податків досліджуваного підприємства.

Податкові надходження, як основне джерело доходів бюджету, відіграють важливу роль у забезпеченні повноцінного соціально-економічного розвитку держави. В сучасних умовах відчутно зросла волатильність податкових доходів держави в Україні, що створює серйозну загрозу

зростання дефіциту державного бюджету. До такого стану справ призвела низка причин, що зображені на рис. 3.3.

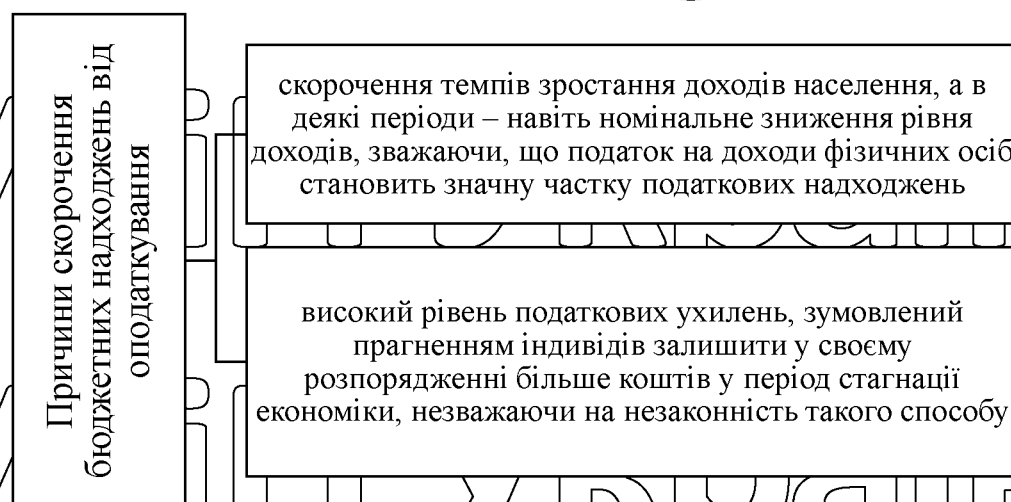

Рис. 3.3. Причини скорочення бюджетних надходжень від оподаткування.

**Примітка. Розроблено авторкою на основі [76, с. 148].*

Метою податкового контролю розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб є підтвердження достовірності і нарахованих сум податку на доходи фізичних осіб, своєчасності і повноти його сплати до бюджету згідно з вимогами чинного законодавства [36]. А також виявлення відхилень та перекручень показників від законодавчо встановлених вимог, а також притягнення до відповідальності підприємства, що перевіряється, шляхом застосування фінансових санкцій та штрафів за виявлені за результатами перевірки помилки та порушення [1].

Податковий контроль може відбуватись двома способами: камеральною перевіркою та за допомогою ревізії на підприємстві тими підрозділами, що здійснюють функцію контролю.

Головною метою податкового контролю в Україні є постійне наповнення дохідної частини державного бюджету, а його предметом – перевірка повноти формування бази оподаткування діяльності суб'єктів господарювання податками та зборами і своєчасності їх перерахування до бюджету та державних цільових фондів [53].

Основними завданнями податкового контролю розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб є:

дослідження форм і систем оплати праці, які застосовує підприємство та з'ясування їх впливу на порядок розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб;

перевірка дотримання порядку самостійного виявлення та виправлення помилок в обліку та звітності з податку на доходи фізичних осіб

ознайомлення з організацією обліку розрахунків з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб на підприємстві;

перевірка правильності та якості складання регістрів первинного, аналітичного та синтетичного обліку;

перевірка правильності формування сукупного оподаткованого доходу за кожним окремим працівником;

перевірка правомірності та законності застосування пільг з податку на доходи фізичних осіб;

перевірка правильності визначення суми, яка підлягає сплаті як податок з доходів ;

перевірка повноти і своєчасності сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету;

Рис. 3.4. Основні завдання податкового контролю за розрахунками за

ПДФО.

*Примітка. Розроблено авторкою на основі [3, 4].

Роль системи внутрішнього контролю суб'єкта підприємництва полягає в забезпеченні його ефективного функціонування та реалізації потреб користувачів в інформації, яка може бути використана для розробки та обґрунтування адекватних управлінських рішень. Зважаючи на це, існує необхідність визначення основних характеристик системи внутрішнього контролю, що дозволить ідентифікувати та формалізувати критерії оцінювання ефективності її функціонування [48].

3.2. Методика виконання процедур контролю розрахунків за податком на доходи фізичних осіб

На сьогоднішній день існуючі умови оподаткування та функціонування суб'єктів господарювання потребують удосконалення в обліку та контролю нарахування та сплати ПДФО із зарплати працівників. Запровадження на підприємстві даних заходів, дозволить завчасно попередити та усунути порушення, що можуть відбутись щодо чинного законодавства.

Для того, щоб досягти поставлені завдання з контролю та сплати ПДФО нами рекомендовано задіяти розроблений план перевірки, який являється документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку процедур на основних етапах проведення контролю та строках його виконання. Рекомендуємо план контролю, що наведений в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

План контролю нарахування та сплати ПДФО із заробітної плати працівників на підприємстві*

Етапи	Процедури контролю	Виконавець процедури
Попередній	дослідження щодо наявності достовірної інформації стосовно існування зобов'язань з ПДФО перед бюджетом, повноти та своєчасності відображення даних в документах, а також щодо правильності ведення обліку, його дотримання стосовно облікової політики підприємства, національним стандартам та законності, доцільності, достовірності здійсненим розрахункам за ПДФО та відображенням стану зобов'язань у звітності	Заступник головного бухгалтера Степаненко А.В.
Основний	- перевірка правильного застосування ПСП; - перевірка розрахунку суми ПДФО; - перевірка вчасної сплати до бюджету ПДФО; - перевірка податкової звітності з ПДФО.	Заступник головного бухгалтера Степаненко А.В.
Завершальний	створення звіту та розробка рекомендацій щодо покращення обліку ПДФО та зниження податкового навантаження на підприємстві	Заступник головного бухгалтера Степаненко А.В.

**Примітка. Розроблено авторкою на основі власних спостережень*

На підприємстві потрібно виявити відповідність чинному законодавству щодо всіх розрахунків по ПДФО, первинних документів та звітності до цих операцій. Після того, як відбулось тестування стану обліку ПДФО, доцільно створити програму контролю. В ході проведеного дослідження, нами

рекомендовано систематизовану програму контролю нарахувань та сплати ПДФО робітників підприємства, яка наведена в додатку В1.

Хочемо наголосити увагу на тому, що під час проведення перевірки обліку ПДФО із заробітної плати, контролер підприємства повинен скласти роботу та підсумкову документацію. В робочу документацію, контролер повинен занести інформацію, з якої він потім сформує звіт, тому рекомендовано використати наведений в таблиці 3.4. наступний робочий документ, що допоможе перевірити підстави для застосування ПСП згідно ПКУ та належних для цього документів.

Таблиця 3.4
Перевірка заяв на застосування ПСП щодо ПДФО працівників на матеріалах ТОВ «А.Т.К.» за 2021 р.*

ПІБ працівника	Застосування ПСП (згідно ПКУ)	Розмір ПСП, %	Розмір ПСП, грн.	Наявність заяви щодо застосування ПСП
Антоненко А.С.	п.п. 169.4.1	150	1 702,50	+
Шевченко В.М.	п. 169.4 ст. '169'	200	2 270,00	+

*Примітка. Сформовано за результатами вибіркової перевірки.

За допомогою застосування даного систематизованого робочого документу, контролер може на постійній основі контролювати правильність застосування ПСП до працівників та наявність відповідних документів (заява, копії свідоцтва/посвідчення і т.д.), розміри та ставки ПСП. Це допоможе запобігти накладанню штрафних санкцій при податковій перевірці, адже вірне застосування ПСП щодо працівників – це одне з перших на що звертає увагу податкова інспекція при перевірці.

Під час перевірки контролер повинен приділяти правильності розрахунків сум ПДФО, тому для перевірки відповідності розрахунку ПДФО чинному законодавству та правильності арифметичного розрахунку сум ПДФО, рекомендовано застосувати розроблений наступний документ, що наведений в таблиці 3.5.

НУБІП України

Таблиця 3.5
Перевірка нарахованої суми ПДФО на зарплату працівників ТОВ «А.Т.К.»*

Відділ	Дані обліку		Дані перевірки		Відхилення +/-
	Нараховано зарплату за місяць, грн.	Нараховано ПДФО за місяць, грн.	Нараховано зарплату за місяць, грн.	Нараховано ПДФО за місяць, грн.	
Антоненко А.С.	15 365,20	2 765,74	15 365,20	2 765,74	-
Шевченко В.М.	14 525,60	2 614,61	14 525,60	2 614,61	-
Кравченко Т.М.	12 000,00	2 160,00	12 000,00	2 160,00	-
Бойко К.С.	13 985,00	2 517,30	13 985,00	2 517,30	-
Остапенко А.О.	18 358,25	3 304,49	18 358,25	3 304,49	-

*Примітка. Сформовано за результатами вибіркової перевірки.

Застосування на ТОВ «А.Т.К.» запропонованої нами таблиці, допоможе контролеру підприємства вчасно помітити можливі відхилення при нарахуванні та сплаті ПДФО до бюджету.

Дуже важливу роль відіграє перевірка своєчасності сплати ПДФО до бюджету, тому контролер обов'язково повинен це перевірити. Для зручності, розроблено таблицю 3.6.

Таблиця 3.6

Перевірка своєчасності сплати ПДФО до бюджету*

Відповідальний за сплату ПДФО	Дані обліку		Дані перевірки		Відхилення	
	Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення	Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення	Сума ПДФО, грн.	Дата платіжного доручення
Бухгалтер Корсак О.В.	13362,14	05.10.2021	13362,14	05.10.2021	13362,14	05.10.2021

*Примітка. Сформовано за результатами вибіркової перевірки.

Несвоєчасна сплата ПДФО до бюджету може призвести до накладання штрафних санкцій, тому дана таблиця допоможе вчасно контролюючим ТОВ «А.Т.К.» відслідкувати можливі відхилення та вчасно виправити їх.

Поняття податкового контролю в Україні визначено у Податковому кодексі:

податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства в питанні регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування

та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [57].

Особливу увагу потрібно приділяти нарахованій заробітній платі вищого персоналу, так як при зовнішній перевірці контролюючими органами в першу чергу підлягає перевірці законність та правильність нарахованої зарплати та відрахувань з неї керівництву та пов'язаним сторонам [71]. Тому нами рекомендовано розробити програму перевірки нарахування заробітної плати керівництва та утримань з неї (в тому числі ПДФО). Приклад даної програми наведено в додатку В2.

Роль податкового контролю проявляється в його функціях, що зображено на

рис. 3.5.

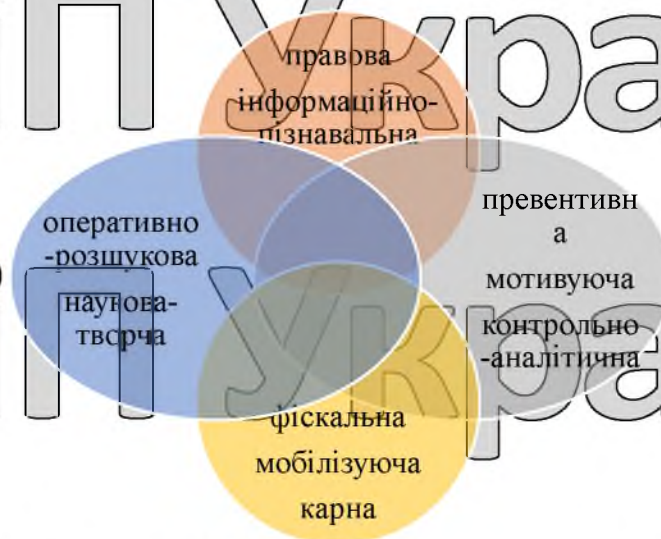

Рис. 3.5. Функції податкового контролю

Деякі науковці виділяють різні методи податкового контролю, які повинні використовуватись у процесі його здійснення. На нашу думку методи податкового контролю можна класифікувати таким чином (рис. 3.6.):

Рис. 3.6. Методи податкового контролю.

При здійсненні податкового контролю слід визначити перелік принципів, на яких він має базуватися. Цьд принципом у широкому сенсі розуміється "основне, вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку та ін." [11]. Варто відмітити такі принципи податкового контролю, що наведені на рис. 3.7.

загальноправові принципи

- законність;
- юридична рівність;
- гласність;
- відповідальність;
- захист та дотримання прав платників податків;

загальноуправлінські принципи

- незалежність;
- планомірність;
- систематичність;
- координація та взаємодія;
- ефективність;
- економічність та доцільність;
- гнучкість;

спеціальні принципи

- загальність;
- єдність;
- конфіденційність;
- територіальність;

Рис. 3.7. Принципи податкового контролю.

**Примітка. Розроблено авторкою на основі [41].*

Податковий контроль може проводитись методом реєстрації платників податків, прийомом звітності, камеральними перевірками, проведенням документальних перевірок та ревізій.

Камеральною вважається така перевірка, що проводиться в приміщенні контролюючого органу тільки на основі даних, що зазначені в поданих податкових деклараціях платника податків та системи даних електронного адміністрування даних [72]. Для проведення даної перевірки не потрібні дозволи керівництва або направлень, а також не потрібна згода або присутність самого платника податку. При камеральній перевірці перевіряється суцільним порядком вся податкова звітність.

Камеральна перевірка може проводитись в такі способи, що зображені на рис. 3.6.

Способи проведення камеральної перевірки:

в електронному вигляді

методом зіставлення даних на програмних носіях, результатів автоматизованого контролю та інформації отриманої з інших джерел

Рис. 3.6. Способи проведення камеральної перевірки.

За результатом камеральної перевірки в разі встановленого порушення, складається акт у двох примірниках та підписується посадовими особами органу, що проводили дану перевірку. Після реєстрації в контролюючому органі надсилається або вручається для підписання платнику податку протягом трьох робочих днів, що визначено ст. 42 ПКУ [57].

Відповідно до п. 86.7 ст. 86 ПКУ [57] після отримання акту, підприємство «А.Т.К.» може надіслати управлінню, що здійснювало перевірку, протягом 10 робочих днів з дня наступного за днем отримання акта «Заперечення на акт (довідку) фактичної перевірки від...», якщо керівництво не згодне з висновками камеральної перевірки. Приклад даного заперечення наведений на рис. 3.7.

Головне управління ДФС у м. Києві вул. Шолуденка, 33/19, м. Києві, 04116
ЗАПЕРЕЧЕННЯ на акт (довідку) камеральної перевірки №14/08767854 від 05.05.2021 року
Товариство з обмеженою відповідальністю «А.Т.К.» (далі – ТОВ «А.Т.К.») 10.05.21 р. отримало примірник акта від 05.05.21 р. №14/08767854, складеного Головним управлінням ДФС у м. Києві (далі – ГУ ДФС у м. Києві) за результатами планової невиїзної перевірки ТОВ «А.Т.К.» за період 01.01.2020 р. по 31.12.2020 р.
Заперечуємо щодо зазначеного в акті висновку ГУ ДФС у м. Києві про порушення ТОВ «А.Т.К.» норми ч. 1 п. 189.9 Податкового Кодексу України та зниження суми податкового зобов'язання з податку на додану вартість на 17200,00 грн (пункт 3.1 акта).

Рис. 3.7. Заперечення щодо акту камеральної перевірки

Особливість проведення камеральної перевірки форми №1ДФ передбачена у п. 3.4 Наказу № 165 від 14.06.2013 «Про затвердження

Методичних рекомендацій щодо організації та проведення камеральних перевірок» [40].

Перевірки підлягають дані зазначені в формі №1ДФ в розділах, що наведені на рис. 3.9.

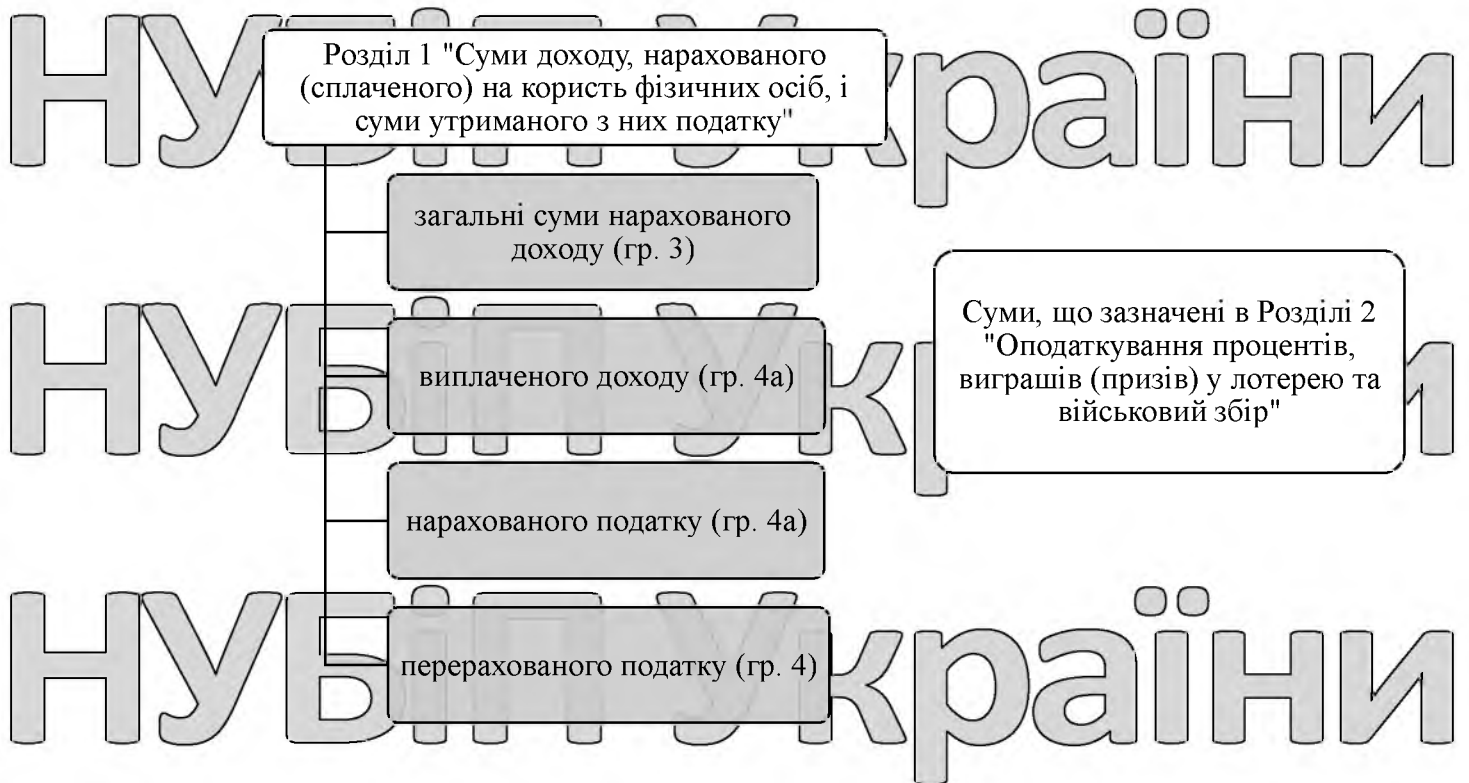

Рис. 3.9. Дані, що підлягають перевірці в формі №1ДФ

*Примітка. Розроблено авторкою на основі [40].

Згідно даного Наказу обов'язкові перевірки підлягають передбачені пп. 3.1.1-пп. 3.1.1.3 реквізити Порядку та граф, що наведені на рис. 3.8.

Рис. 3.8. Графи ф. №1ДФ, що підлягають камеральній перевірці

*Примітка. Розроблено авторкою на основі [40].

Для успішного проходження будь-якого виду податкового контролю, контролери підприємства ТОВ «А.Т.К.» повинні чітко розуміти яким чином

справляється податок на доходи фізичних осіб та інші податки, що підлягають перерахуванню до бюджету, а також на постійній основі слідкувати за змінами в податковому законодавстві. А також рекомендовано залучити розроблені

нами робочі документи, які направлені на перевірку первинних даних та первинних документів і повинні підвищити якість контролю нарахування та

сплати ПДФО. А саме: рекомендовано застосовувати такі робочі документи:

таблиці тестування (табл. 3.1.), розроблений план (табл. 3.2.) та програму проведення контролю за нарахуванням та сплатою ПДФО (див. дод. В.1), а

також систематизовані таблиці щодо перевірки правильності нарахування та

сплати ПДФО, застосування податкових соціальних пільг (табл. 3.4 – 3.6.) та

програму перевірки нарахування зарплати керівництву підприємства (див. дод. В.2).

В роботі представлена удосконалена методика проведення внутрішнього

контролю, що дасть можливість контролюючим підприємства охопити всі сфери та аспекти оподаткування ПДФО, дослідити правильність та законність

відображення в обліку даних операцій, адже попередження помилок при розрахунках сприятиме вдосконаленню внутрішнього контролю в компанії, а

також запобіганню накладених штрафних санкцій під час зовнішньої перевірки.

3.3. Узагальнення результатів контролю розрахунків з бюджетом по

податку на доходи фізичних осіб

Практика контролю ПДФО показує нам, що найчастіше допустимими та найбільш характерними порушеннями у порядку нарахування та сплати до бюджету податку на доходи фізичних осіб є такі, що зображені на рис. 3.9.

порушення законодавчих вимог щодо правильного оформлення первинної документації з обліку праці та заробітної плати, що призводить до неправильного розрахунку величини сукупного доходу, що підлягає оподаткуванню

невірне визначення сукупного оподаткованого доходу

порушення
законодавчих вимог
щодо правил та
порядку застосування
ПСП

несплата ПДФО з операцій особливого характеру

Рис. 3.9. Помилки при нарахуванні та сплаті ПДФО.

Наявність рекомендацій щодо вирішення тих проблем, що вже наявні чи тих, що тільки будуть в майбутньому – це запорука успішного внутрішнього контролю, а запорукою цього є витрати на його проведення та ефективність.

Економічна ефективність може бути досягнута за рахунок попередження порушень, а також своєчасного внесення змін до розрахунків по податках, правильного застосування ПСП, оптимальної облікової політики, значного зменшення штрафних санкцій.

Наголошуємо на тому, що працівники бухгалтерії відповідальні на ТОВ

«А.Т.К.» за нарахуванням ПДФО, повинні звертати особливу увагу на оподаткування таких видів доходу:

- від надання нерухомості в оренду,
- процентів,
- дивідендів (та роялті) та особливо оподаткування суми надмірно втрачених коштів, що отримані платником податку в цілях відрядження або під звіт, що не повернута у встановлені терміни.

Для того, щоб привернути більшу увагу на можливі помилки при оподаткуванні доходів фізичних осіб, нами було розроблено табл. 3.7., що допоможе контролюючому працівнику за нарахуванням ПДФО на ТОВ «А.Т.К.» зосередити увагу на конкретних питаннях.

Таблиця 3.7
Можливі помилки при нарахуванні та сплаті ПДФО до бюджету

№	Вид помилки	Специфіка допущеної помилки
1.	При розрахунку ПСП	нарахування пільги за відсутності потрібних документів; неврахування умови ст. 169 ПКУ; арифметичні помилки при застосуванні розміру пільги;
2.	При застосуванні ставки податку	помилка при визначенні ставки податку за різними видами доходів;
3.	При визначенні бази оподаткування та при утриманні податку на доходи	зменшення доходу на суму ЄСВ на загальну суму доходу або на інші доходи;
4.	При нарахуванні доходу	арифметичні помилки при розрахунках зарплати; помилки при нарахуванні у зв'язку з непрацездатністю; неврахування доходів, понадтобованих витрачених коштів на відрядження та не повернутих вчасно;
5.	При складанні форми №1 ДФ	неврахування всіх доходів платника податку; невідображення доходів, сплачених приватним підприємцям.

*Примітка. Розроблено автором на основі [22].

Для того, щоб отримати докази при проведенні внутрішнього контролю, використовують різні методичні прийоми контролю, що наведені на рис. 3.10.

Методичні прийоми контролю:

- обстеження та документальний контроль за допомогою застосування юридичної перевірки та аналітичних процедур;
- спостереження;
- порівняння та зіставлення;
- зустрічна перевірка;
- арифметична перевірка;
- перевірка механічної точності;
- підтвердження та опитування;
- інші методи на вибір контролюючого.

Рис. 3.10. Методичні прийоми контролю

Результати перевірок можуть бути оформлені актами, довідками або звітами в довільній формі в залежності від виду проведеної контрольної перевірки. В тому випадку, коли потрібно терміново вжити заходи щодо усунення порушень, що були виявлені, складають проміжні звітні документи та направляють керівництву, яке назначило перевірку, з подальшим

занесенням цих свідчень до загального документу про перевірку. Проміжні документи при перевірці складають безпосередньо під час перевірки тих ділянок роботи підприємства, де зосереджені значні порушення та які потребують термінового вживання заходів.

Звітні документи перевірок, наказ, додаток та інші документи, а також перелік запропонованих та вжитих заходів передаються на розгляд посадовій особі, яка назначила проведення перевірки.

Перевірка буде вважатись завершеною, коли порушення, що були виявлені будуть усунені. В ході перевірки недоліки, що були виявлені, але які не потребують суттєвих змін в роботі підрозділу та належать до компетенції керуючого розділом, повинні бути усунені саме під час проведення контролю. Про усунені недоліки під час перевірки, обов'язково зазначають у звіті.

Якщо під час перевірки було виявлено серйозні законодавчі порушення або інших нормативно-правових актів, що потребують внесення змін до бухгалтерської звітності та є підстави для усунення винних осіб від роботи, тоді матеріали перевірки передаються до юридичного відділу компанії.

Юристи дають оцінку даним, що знаходяться в матеріалах перевірки та готують позовні документи до передачі в суд з метою відшкодування завданих збитків.

Якщо ж не проводити вчасно внутрішній контроль правильності нарахувань та утримань податку на доходи фізичних осіб, допускати помилки у формуванні звітності, невчасно перераховувати ПДФО до бюджету і незаконно застосовувати податкові соціальні пільги, тоді підприємство може отримати штрафні санкції за допущені порушення (див. Додаток Б1).

При виправленні помилки до настання граничного строку подання форми № 1ДФ (подається звітна нова) або до настання граничного терміну для сплати податку, штрафи не будуть застосовані та пеня не нарахована.

Формула розрахунку пені, що застосовується податковими агентами, які самостійно сплатили податкове зобов'язання до бюджету, така:

$$Y = \frac{\sum \text{погашення боргу} \times \{ (K_{\text{днів}} \times U1_{\text{НБУ}}) + (K_{\text{днів}} \times U2_{\text{НБУ}}) + (K_{\text{днів}} \times U_{\text{НБУ}}) \}}{R} \times 100\% \quad (3.1)$$

де:
 Y — сума пені, що нараховується на фактично погашену суму податкового боргу;

$\sum \text{погашення боргу}$ — фактично погашена сума податкового боргу;
 $K_{\text{днів}}$ — кількість днів затримки сплати податкового зобов'язання;
 $U1_{\text{НБУ}}, U2_{\text{НБУ}}, U_{\text{НБУ}}$ — ставки ПБУ на кожен календарний день прострочення сплати грошового зобов'язання;

R — кількість днів у календарному році.

Також, зазначені штрафи в додатку Б1 не будуть застосовані, якщо ненарахування або несплата ПДФО буде виявлена податковим агентом самостійно під час проведення перерахунку та виправлена в наступних податкових періодах на протязі податкового звітного року (абзац 8 п. 127.1

ПКУ) [57]. Нарахування пені розпочинається зі спливом 90 к. д., наступних за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов'язання (пп. 129.1.3 ПКУ) [57], під час нарахування суми податкового зобов'язання, визначеного податковим агентом.

Отже основною метою контролю є запобігання можливих помилок та порушень. Саме в цьому випадку проявляється профілактична функція внутрішньогосподарського контролю, який надає допомогу всім різним управлінням в усуненні та попередженні всіх можливих порушень та недотримання в майбутньому вимог чинного законодавства. Інформаційна та функція внутрішньогосподарського контролю полягає в наданні адекватної інформації щодо стану об'єкта та прийняття вірних управлінських рішень.

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день економіка України має на меті побудову ринкової економіки за світовими зразками та з залученням досвіду провідних країн. В межах даних обставин, з'являється необхідність аналізу та опрацювання діючої системи оподаткування. Пріоритетними питаннями є забезпечення достатніх обсягів податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів та гарантування громадянам достатнього життєвого рівня.

На сучасному етапі, серед головних бюджетоутворюючих податків нашої країни є податок на доходи фізичних осіб, що представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до місцевого та державного бюджетів.

Оподаткування доходу фізичної особи є складовою частиною успішного функціонування механізму держави. В результаті перерозподілу доходів фізичних осіб, реалізовується економічне вчення щодо рівня добробуту серед різних верств населення, а з іншого боку – формується фінансова база країни.

Своєю фіскальною функцією ПДФО займає перше місце впродовж останніх років в порівнянні з іншими податками у формуванні податкових надходжень до місцевих бюджетів та четверте місце у формуванні доходів державного бюджету України. Динамічне зростання надходжень ПДФО до бюджету та високий рівень досягнення планових показників забезпечується

податком саме із заробітної плати працюючого населення. Це зумовлено суворим контролем сплати даного податку до бюджету та штрафними санкціями щодо порушень здійснених в сфері оподаткування доходів громадян.

Майбутній розвиток нашої держави як соціально-орієнтованої правової країни, яка має за мету інтеграцію в Європейський Союз, буде прямо залежати від податкової системи. На сьогодні вона потребує приведення до відповідних стандартів, забезпечення достатніх обсягів сукупних надходжень від оподаткування до всіх рівнів бюджетів на основі проведення збалансованої

політики. Рекомендовано для удосконалення правового механізму справляння ПДФО врахувати досвід інших країн та економічну ситуацію на сьогоднішній день в нашій державі, за допомогою запровадження науково обґрунтованої бази оподаткування, ввівши диференційовану систему оподаткування залежно від соціального статусу громадянина, паралельно збільшивши кількість пільг

та взявши до уваги специфіку нашої національної економіки, трудових та соціальних традицій. З метою створення системи ефективного оподаткування доходів населення, на нашу думку, доцільно розширити діапазон доходів, який

дозволив би застосовувати ПСП, а мінімальні зарплати не оподатковувати. Громадяни повинні розуміти, що сплата податку з їх доходів не є відбиранням коштів, а є свого роду підтримкою державі, яка потім поверне особам дані кошти у вигляді певних різноманітних соціальних допомог, послуг та благ.

Наголошуємо увагу, що владі на сьогоднішній день рекомендовано приділити особливу уважність та розсудливість в розробці пропозицій щодо застосування пільг з ПДФО при кризових явищах, що спровоковані пандемією, а саме - рекомендуємо застосувати диференційний підхід.

Потрібно вірно та чесно розподіляти суб'єктів господарювання згідно галузей, що найбільше постраждали від карантинних заходів, та тими галузями, які взагалі не постраждали, але й навпаки збільшили свої доходи. До того ж при розробленні пільг з ПДФО доцільно виокремити платників податку за типами: податкові агенти, фізичні особи та самозайняті особи, що сплачують ПДФО.

Рекомендуємо застосувати класифікацію суб'єктів господарювання за обсягами господарської діяльності, а саме: мікропідприємництво, малі, середні та великі підприємства. Дані підходи дозволять врахувати реалії обставин в кожному окремому сегменті платників ПДФО та дозволять надавати пільги саме тим платникам податків, які цього найбільше потребують.

Важливим моментом у забезпеченні ефективної системи оподаткування доходів громадян, є налагодження дієвої системи контролю та формування у населення податкової культури, що може бути досягнуте шляхом підвищення рівня довіри до влади та якості і доброчесності роботи фіскальних органів.

Важливу роль в економіці будь-якої країни відіграють підприємства, саме вони в процесі конкурентної боротьби намагаються отримати якомога більше прибутків, при цьому намагаючись не втратити своєї частки на ринку.

Однією з головних складових досягнення успіху - є ефективне та вдале функціонування в системі підприємства внутрішнього контролю за розрахунками з податків, обов'язкових зборів та платежів. Для того щоб побудувати ефективну систему внутрішнього контролю розрахунків за

податками на підприємстві, головним питанням є розуміння специфіки діяльності конкретного підприємства та вивчення, дослідження всіх факторів, що впливають на його діяльність. До того ж, доцільно на регулярній основі проводити моніторинг факторів впливу на дані підприємства та мати можливість оперативно реагувати на них. Це буде сприяти вирішенню ряду питань, що пов'язані з ефективним функціонуванням підприємств та подальшим розвитком системи внутрішнього контролю з розрахунків за податками в умовах сьогодення.

Запровадження служби внутрішнього контролю на підприємствах допоможе знизити підприємницький та податковий ризики, оптимізувати оподаткування та забезпечити користувачів достовірною інформацією, а також завчасно уникнути помилок при нарахуванні заробітної плати працівника, а від так й помилок в податковій звітності та сумах перерахованих до бюджету. Адже порушення в податковій документації та розрахунках несуть за собою накладання штрафних санкцій, що негативно відображаються на діяльності та репутації компанії.

Запровадження перелічених вище рекомендацій на державному та підприємницькому рівнях, допоможуть удосконалити систему оподаткування в нашій країні та наблизить нас на крок до досягнення високого рівня стандартів та податкової культури, що присутні в європейських країнах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.Л. Податкова система: навч. посіб. Київ, 2015. 413 с.
2. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Морально-етичні імперативи податків та оподаткування (західна традиція): монографія. Київ, 2013. 384 с.
3. Антикризіві податкові міри в Росії - підтримка чи фікція? Закон. Ру: веб-сайт.
4. URL: https://zakon.ru/blog/2020/04/07/antikrizisnye_nalogovye_mery_v_rossii_podderzhka_ili_fiksiya

5. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю. Податкова система: навч. посіб. Одеса, 2014. 344 с.

6. Безейко С. (2015). Досвід іноземних країн оподаткування доходів від незалежної професійної діяльності. Науковий блог: Національний університет «Острозька академія». URL: <https://naub.oa.edu.ua/2015/>

7. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: пер. з нім. К. Либідь, 2000. 654 с.

8. Божко В. Дослідження термінологічних відмінностей оплати праці від заробітної плати в наукових працях другої половини ХХ століття. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, 2016. № 84. 81-84 с.

9. Бойчук Н.Я., Підгорна Ю.В. Вплив податкового навантаження на масштаби тіньового сектору економіки. Гроші, фінанси і кредит, 2018. Випуск 26. 319-325 с. URL: http://www.market-info.ua/journals/2018/26_2018_ukr/51.pdf

10. Боровик П.М., Лелека В.І. Вдосконалення сучасного порядку нарахування і сплати податку на доходи фізичних осіб. Економічні науки, 2013. Вип. 1(6). Том 3.

URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.3/vse.pdf> (дата звернення 05.07.2021)

11. Боні А., Поворозник В. Тіньова економіка в Україні: причини та шляхи подолання. Міжнародний центр перспективних досліджень, 2014. С. 1-7.

12. Бусел В.Т. Великий плумачний словник сучасної української мови. Київ, 2004. 1440 с.

13. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський і фінансовий облік: навч. посіб. Вид. 6-те, Житомир, 2015. 756 с.

14. Василик О. Д. Податкова система України: навч. посіб. Київ: ВАТ «Поліграфкнига», 2007. 448 с.

15. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 416 с.

16. Богос Н. (2020). ПДВ 17% і прогресивна шкала ПДФО нові ініціативи Дубінського. *«Дебет-кредит»*.

URL: <https://news.dtki.ua/taxation/common/60211> (дата звернення 20.10.2021 р.).

17. Вудвуд В.В., Косменко Л.В. Поняття заробітної плати та напрями її оптимізації в сучасник ринкових господарювання. Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. 2017. № 14. С. 125- 130.

18. Головна сторінка компанії ТОВ «А.Т.К.». atk.com.ua : веб – сайт.

URL: <http://atk.com.ua/> (дата звернення 10.10.2021 р.).

19. Грабчук І.Л., Ляхович Г.І. Програмне забезпечення для ведення обліку: проблеми вибору та використання в ході аутсорсингу. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017. Випуск 3 (38). С. 32-36.

20. Гречко А.В. Перспективи реформування податкової системи України в умовах євроінтеграції. Економіка та управління національним господарством. 2014. № 3. С.60-70.

21. Гуцаленко Л.В., Білодон Д.Д. Прикладні програми для обліку розрахунків з оплати праці. Облік і оподаткування. Ефективна економіка. 2019. №10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/5.pdf (дата звернення 05.10.2021 р.).

22. Гуцаленко Л.В., Коцупатрий М.М., Марчук У.О.

Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 496 с.

23. Далецько Г.Е., Чолій Л.С. Опорний конспект лекцій «Аудит оподаткування». Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2019.

88 с.

24. Дерев'янка С.І., Охай В.О. Оподаткування доходів фізичних осіб: вітчизняний та зарубіжний досвід. Accounting and auditing. Science and practice: implementation to modern society. 2020. С. 22 – 31.

25. Дерев'яно С.І., Охай В.О. Проблеми та шляхи вдосконалення нарахування податку на доходи фізичних осіб з врахуванням міжнародного досвіду. Облік і оподаткування. Розвиток аграрного сектору економіки

України в умовах глобалізації: 2019 рік: матеріали 73-ї наук. – практ. студ.

конф. 27 лист. 2019 р. Київ: НУБіП України, 2019. С. 74-75.

26. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн.

Економіка і організація управління. 2019. Вип. 4. С. 43–52.

27. Завіновська Г. Т. Економіка праці: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2016. 300 с.

28. Зварич О.В. Податкові надходження: методологія прогнозування: монографія. Київ, 2013. 444 с.

29. Злупко С. М. Історія економічної теорії: підручник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2015. 719 с.

30. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 728 с.

31. Іляш О. І., Гринкевич С. С. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. Київ : Знання, 2015. 476 с.

32. Кміть В.М., Руденко В.О., Оцінка ефективності ПДФО та його роль у бюджеті Львівщини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 28, Ч. 1. С.147-153.

33. Колеснікова О.М. Тополенко Н.М. Актуальні проблеми заробітної плати та особливості її обліку в бюджетних установах. Науково-практичний журнал «Економічні студії», Львів, 2016. Вип. 5 (13). С. 74-80.

34. Конрад Ю. Податкова політика в Україні. Економіка України. 2008. № 1. С.95 – 103.

35. Кравченко М. А. Аналіз ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві. Ефективна економіка. 2019. Вип. 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=219> (дата звернення 06.03.2021).

36. Кравчук Л.С., Дзюба Т.А. Характеристика впливаючих факторів на рівень заробітної плати. Інноваційна економіка. 2015. № 4. С.110-112.

37. Кривіцький В.Б., Нікітшин А. О. Адміністрування ПДФО. Фінанси України. 2009. № 4. С.3-14.

38. Лагутін В.Д. Теоретико-методологічні підходи до сучасних проблем оплати праці. Економічна теорія. 2016. № 1. С. 29-38.

39. Макаренко А. П., Котова Н. В. Удосконалення обліку і контролю оподаткування та сплати ЄСВ та ПДФО із заробітної плати працівників суб'єктів господарювання. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8428> (дата звернення 02.11.2021)

40. Мельник Т. А., Лобач К. В. Методи визначення платоспроможності підприємства. Наукові записки. 2017. Вип.21. С. 3-15.

41. Методичні рекомендації щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок декларації про майновий стан і доходи та декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця. Затверджені наказом Міндоходів за № 165 від 14 черв. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0165810-13#Text> (дата звернення 03.07.2020 р.)

42. Миколаєць А. П., Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування в умовах реформування економіки України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. №12. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1073> (дата звернення 20.08.2021).

43. Мудрик М.В. Первинний та зведений облік праці та її оплати на сільськогосподарських підприємствах. Матеріали міжнародних наукових практичних конференцій. 2018. С.42-45.

44. Нарахування заробітної плати в BAS Бухгалтерія. URL: Portfel.ua : веб – сайт. URL: <https://portfel.ua/narahunannya-zarobitnoyi-plati-v-1s-buhgalteriya-dlya-ukrayini-red-2-0/> (дата звернення 10.08.2021).

45. Непочатенко О.О. Оновлений механізм справляння податку на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи. Економіка. Управління.

Інновації, 2016. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_1_16 (дата звернення 20.08.2021).

46. Об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ. Додаток Д1 – у М.Е.Доc.

Medoc.ua : веб – сайт. URL: <https://medoc.ua/blog/obdnana-zvitnist-z-pdfota-sv-dodatok-d1-и-medoc> (дата звернення: 02.11.2021).

47. Оновлена редакція форми № 1ДФ: який він, новий єдиний звіт для податку на доходи, військового збору та єдиного внеску. Visnuk.com.ua : веб-

сайт. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100022044-onovlenna-redaktsiya-formi-№1df-yakiy-vin-Neviy-yediniy-zvit-dlya-podatku-na-dokhodi-viyskovogo-zboru-ta-yedynogo-vnesku>

ата
звернення: 02.11.2021)

48. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 240 с.

49. Особливості системи внутрішнього контролю підприємства та роботи внутрішнього аудитора. Аудитор України : веб – сайт. URL: <https://www.pspaudit.com.ua/files/stankevic.pdf> (дата звернення 02.11.2021).

50. Охай В.О., Кузик Н.П. Вплив карантинних та антикризових заходів на оподаткування доходів фізичних осіб. Збірник тез 75-ї науково-практичної студентської конференції «Концептуальні засади розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобальних викликів». 2021. С.

51. Охай В.О., Кузик Н.П. Міжнародний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. Збірник тез I міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування». 2021. С.150-152.

52. Охай В.О., Кузик Н.П. Оподаткування спадщини: вітчизняний та зарубіжний досвід матеріали 75-ї наук.-практ. студ. конф. «Концептуальні засади збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобальних викликів», м. Київ, 1-2 груд. 2020 р. Київ, 2020. С.17-19.

53. Пальчук О.В. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства: монографія. Київ, 2017. 248 с.

54. Пилипенко К.А., Карпенко Н.Г. Податковий контроль за розрахунками з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб. Актуальні питання сучасної економічної науки: колективна монографія / за ред. Аранчій В.І., Дорогань-Писаренко Л.О. Полтава: ПДАА, 2018. С. 153 -171.

55. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення: 10.11.2021)

56. Податкова реформа 2020. golovbukh.ua : веб – сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/news/19477-zakon-projekt-1210-rozblokova-ne-podatkovy-reform-but> (дата звернення: 14.11.2021).

57. Податкова реформа 2021: урядовий законопроект прийнято в першому читанні. dtkt.ua : веб – сайт. URL: <https://news.dtkt.ua/taxation/common/70462> (дата звернення: 06.11.2021).

58. Податковий кодекс України. Кодекс України від 02.12.2010 № 2753-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 25.10.2021) (дата звернення: 10.11.2021).

59. Про державну статистику: Закон України від 17.09.1992 р. № 2614-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text> (дата звернення: 10.11.2021).

60. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів від 12.11.2003 р. №492 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text> (дата звернення: 10.11.2021).

61. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску...: Наказ Міністерства Фінансів №4 від 13.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15#Text> (дата звернення: 01.11.2021).

62. Про затвердження форми Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і

сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску...

Наказ Міністерства Фінансів №773 від 12.12.2020 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-15#Text> (дата звернення 01.11.2021)

63. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР №

2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
 (дата звернення 01.11.2021).

64. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України

та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості
 бюджетних надходжень №5600 від 02.06.2021 URL :
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72106 (дата звернення: 10.11.2021).

65. Проект Закону про внесення змін до розділу XX Перехідні

положення Податкового кодексу України щодо встановлення принципу “4-7”
 на період карантину для працюючого населення №3302 від 03.04.2020 URL :
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=68528 (дата
 звернення: 10.11.2021).

66. Подмешальська Ю.В., Меліхова Т.О., Чакалова Н.С.

Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 400 с.

67. Сидельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система: навч. посіб.

Київ. 2018. 402 с.

68. Слєпцова Н. В., Кочура Л. В. Зарубіжний досвід оподаткування

доходів фізичних осіб та реалії адміністрування ПДФО в Україні. Економіка
 та держава. 2019. № 4. С. 82–85.

69. Соколовська А.М., Райнова Л.Б. Вплив податків на нерівність

доходів в Україні. Фінанси України. 2019. №7. С. 72–91.

70. Танклевська Н. С. Світовий досвід оподаткування доходів

фізичних осіб. Вісник Полтавської ДАА: зб. наук. праць. 2019. Вип. 1. С. 264-
 268.

71. Танклевська Н.С. Зарубіжний досвід оподаткування доходів

фізичних осіб. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії.
 Економічні науки. 2013. № 1 (6). С. 264-268.

72. Ткаченко О.В., Борович О.В. Фінансовий облік 2: навч. посіб. Київ. 2014. 456 с.

73. Тредіт В.Є. Податковий облік ПДФО та порядок розрахунку нарахувань і утримань із заробітної плати в 2015 році. Ефективна економіка. 2015. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4105> (дата звернення: 19.11.2021).

74. Федун І.Л., Васіна Т.Б. Фіскальна роль податку на доходи фізичних осіб в контексті адміністративно-територіальної реформи в Україні. Економіка та держава. 2012. С. 47-50.

75. Форма №1ДФ: заповнення, бланк, строки подання та відповідальність. БУХГАЛТЕР.UA веб-сайт. URL: https://buh.ligazakon.net/ua/analytics/169234_forma-1df-zapovnennya-blank-stroki-podannya-ta-vidpovdalnst (дата звернення: 10.10.2021).

76. Фролов В. Впровадження "хмарних" технологій в практику бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 12. 45-49 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boau_2013_12_7 (дата звернення: 10.09.2021).

77. Фролова Н. Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США. Економіка і прогнозування. 2014. № 3. С.148-156

78. Чуприна А. Оподаткування доходів фізичних осіб: міжнародний досвід. Вісник. №10. 2011 URL: <http://www.visnuk.com.ua> (дата звернення: 10.08.2021).

79. Швець Ю.О., Бахметова Я.Ю. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17. С. 771-775.

80. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. Фінанси, облік, банки. 2016. № 1(21). 215-224 с.

81. Ярема Я.Р., Бей І.М. Адаптація зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств до вітчизняної. Гроші, фінанси і кредит. 2019. Випуск 2 (13). С. 320 – 325.

82. Ярема Я.Р., Білозір В.І. Сучасний стан оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Гроші, фінанси і кредит. 2019. С. 127-132.

83. Яроцька Т.Р. Податок на доходи фізичних осіб: вітчизняні та ноземні антикризові заходи під час пандемії COVID-19. НДІ фіскальної політики. Наука оптимальних податкових рішень : веб-сайт. URL:

<https://www.ndifa.com/1507/> (дата звернення: 10.08.2021).

84. Paying Taxes 2015: The global picture. The changing face of tax compliance in 189 economies worldwide. Retrieved from: <http://www.pwc.com/payingtaxes>. [in English].

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України